

KANSALAISTIELI

No 7 1986
14,00 mk sis. Ivv.

-mielivat

KESÄ 1944

- Tali
- Ihantala
- Vuosalmi
- Viipurinlahti
- Laatokka

Persoonallisuuksia

SANAN VOIMALLA

Everstiluutnantti *Martti Jarl Olavi Santavuori*, yleisesikuntaupseeri ja tuottelias kirjailija, 1901–1972, tunnettiin sattuvista sanonnoistaan. Tässä muutamia muisteluksia.

*

Santavuori palveli luutnanttivuosinaan muun muassa Hämeen Ratsurykmentissä ja keräsi tällöin kirjoihinsa – Rykmentin vinttikoiria ja Luurankotakki – ratsuväen kaskuja ja perinnettä muun muassa tähän tapaan.

Sotaväen päällikkö oli joskus 1920-luvulla antanut käskyn, että jokaisen upseerin on osattava uida, hiihtää ja ajaa polkupyörällä. Nyt oli niin hassusti, että Uudenmaan Rakuunarykmentissä palveli tunnettu ratsumestari *Majewski*, joka ei hallinnut ainuttakaan mainituista taidoista. Kun hän ei kehotuksista huolimatta osoittanut mainittavaa kehi-

tystäkkään, käski rykmentin komentaja panna oikein päiväkäskyyn velvoittavan pykälän: ”Määrään luutnantti NN:n antamaan päivittäin uimaopetusta ratsumestari *Majewskille* siihen saakka kunnes hän suorittaa uintikokeen.”

Kesän mittaan asia tietenkin onnellisesti unohtui.

URR:n adjutanttina oli luutnantti, vapaa-herra *Henrik Albrecht Wrede af Elimä*, parantumaton koiranleuka ja tunnettu ratsastaja. Tietäen, että komentaja ei yleensä vaivautunut lukemaan päiväkäskyn konseptia *Wrede* sujutti sinne joskus marraskuussa seuraavan pykälän: ”Koska Saimaan veden pinta jo on paksuhkon jääkerroksen peittämä, vapautan luutnantti NN:n toistaiseksi velvollisuudesta opettaa ratsumestari *Majewskia* uimaan.”

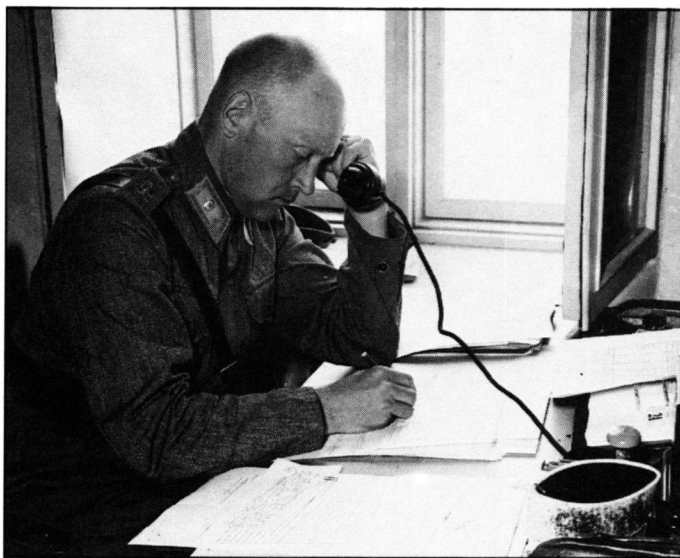
*

1930-luvulla Santavuori palveli suojeluskunnan aluepäällikkönä Etelä-Pohjanmaalla. Kirjanpito ei tainnut olla kirjailijan vahvimpia puolia, koska suojeluskuntapiirin rahastonhoitaja rouva *Helmi Harja* huokasi tuskastuneena yrittäessään saada selvää Santavuoren hänelle kiikuttamasta tilityksestä:

– Sinun tileissäsi ei ole koskaan muuta oikein kuin vasemmassa yläkulmassa oleva merkintä ’I alueen aluepäällikkö’ – ja se on sinne etukäteen painettu.

*

Lapin sodan aikana kevättalvella 1945 Santavuori toimi Kilpisjärven seuduilla pataljoonan komentajana JR 1:ssä. Kerran hän oli lähettäneen keväthangilla hiihtelemässä ja lasketteli tunturin kuvetta alas – suoraan saksalaisen partion sekaan!

Vuoristojääkärien konepistoolit suuntautuivat tiukasti suomalaisiin.

Saatuinaan vauhtinsa pysähtymään Santavuori kääntyi saksalaista partiota johtavan väepelin puoleen, tervehti tätä kohteliaasti kädestä ja alkoi haastella sujuvalla saksankielellään:

– Missäs me taas olemmekaan väepelin kanssa tavanneet – Uhtualla vaiko Kiestingissä? On hauska nähdä jälleen! Mitäs teille päin nyt kuuluu? Hyvin olette ruskettuneet kauniissa kevätssä. Saanko tarjota väepelille sikaarin?

Juttu jatkui rattoisasti kunnes sakujen aseet vähitellen laskeutuivat ja jännitys laukesi. Silloin Santavuori vilkaisi kelloaan ja virkkoi:

– Täytyykin taas lähteä kotiin päin – virka-aika päättyy.

Sanoi, tervehti väepeliä vielä kerran kädestä, käänsi suksensa ja alkoi kivuta tunturia ylös.

Myöhemmin t apauksesta kertoessaan Santavuori tunnusti, että selässä tuntui kummia väristyksiä – jos ne vaikka hoksaisivat jekun ja joku kuitenkin turauttaisi selkään konepistoolillaan...

*

Jatkuu seur. num.

15. 7. 1986
30. VUOSIKERTA

JULKAISIJA:
Sotamuseistoyhdistys ry.

TOIMITUSNEUVOSTO
Puheenjohtaja L. Harvila, ev evp
N. Riuttala, ev evp, E. Pakkala, komdri evp
S. Alapuro, evl evp, E. Eräsaari, ev evp

PÄÄTOIMITTAJA: E. Eräsaari, ev evp

TOIMITUS
Töölönkatu 35 B, 00260 Helsinki 26,
puh. 44 62 42 kello 10-14.

YLEISSIHTEERI JA
TALOUDENHÖITÄJÄ
Tellervo Käiponen

TAITTO: Kari Laine

TILAUKSET JA OSOITTEENMUUTOKSET:
Postilokero 35, 01771 Vantaa
Puh. (90-) 120 670
Postisiirotilli 7259-1

ILMOITUSMYynti:
Höylämötte 1 00380 H:ki
Puhelinvaihe (90-) 1201

VUODESSA 12 NUMEROA

TILAUSHINTA
12 kk 162,-
Nyt kaikkiin Pohjoismaihin
ilman postitulisää.
Muihin maihin: hintatiedot
tilaajapalvelusta.

SANOMAPAINO HELSINKI 1986

ISSN 0451-3371

N:o 7 TÄSSÄ NUMEROSSA

- 220 "LEVOSSA"
- 224 JUUSTILANKANKAALLA
- 224 SYÖKSYPOMMITIMME
- 226 PORTINHOIKKAA
- 226 VASTAHYÖKKÄYS
- 230 IHANTALAN
- 230 RAKUUNAT
- 233 RANNIKKOJÄÄKÄREINÄ
- 236 PUOLUSTUS KESTI
- 236 OLI KUOLTAVA
- 238 KAHTEN KERTAAN
- 240 PAKO VUORATSUSTA
- 240 PUUTOISTEN
- 244 SISSIPRIKAATI
- 244 PALJASTUI
- 244 RAJAMIES
- 246 OLI VAKOILJA
- 246 NUOREN LOTAN
- VIIMEINEN SOTAKESÄ

"TIETÄMÄTTÖMYYS ON VOIMAA!"

Otsikon väitehän oli eräs Orwellin Ison Veljen iskulauseista, joilla hallittiin maailmaa.

Tällä vuosikymmenellä ei kenenkään tarvitse kärsiä tiedon puutteesta – sitä tulvi erilaisista viestimistä nis-kaamme ylenmäärin.

Toisin oli ennen. Historian miehet kertovat, että tieto Napoleonin kuolemasta 5.5.1821 ehti Suomeen 28.7.1882. Kennedyn murha taas nähtiin Suomenkin televisio-ruuduissa kuuden minuutin kuluttua. Tiedonvälityksen tulva on tänään nopea ja runsas.

Kokonaan toinen asia on, missä määrin

informaatiotulva on li-sännyt tavallisen kansa-laisen tietomäärää ja selventänyt asioiden keskinäisiä riippuvuus-suhteita. Kokemukseen perustuvia johtopäätök-siä ei voida perustaa tie-toon, joka kulkee toises-ta korvasta sisään ja toi-sesta ulos.

Karnea on esimer-kiksi amerikkalaisen New York Timesin tut-kimustulos: 44 prosent-tia testatuista ei tiennyt Yhdysvaltain osallistu-neen toiseen maailman-sotaan Neuvostoliiton liittolaisena. Ja peräti 28 prosenttia oli sitä mieltä, että USA taiste-li tuolloin Neuvostoliit-toa vastaan. Henkilö-

kohtaisesti jouduin pari vuotta sitten tilantee-seen, jossa kiivaasti kantaa ottava henkilö osallistui keskusteluun saksalaisten sotatoimista Suomessa väittäen, ettei "DDR osallistunut koko Hitlerin sotaan – sen kävi Länsi-Saksa!"

Millaisin perustein tällaiset ihmiset osallistu-vat politiikkaan? Mit-ten he muodostavat kantansa äänestystilan-teissa?

Eräissä maissa on to-tuttu esittämään tietoa, erityisesti historiaa kos-kevaa, "legitimoiituna", toisin sanoen sovellettu-na kansallisiin etuihin. Asioista ei kerrota niin-kuin ne olivat vaan siten kuin niiden olisi pitänyt olla. Suomessakin on its-sensä ulkoministerin suulla vaadittu histo-rioiitsijoita olemaan ker-tomatta "kaikkea mitä tietää" ja näin "vaali-maan kansallista etua".

Esitys on mykistävä. Tuomo Polvinen, eturi-vin poliittisen historian tutkijamme, totesikin tuoreeltaan, ettei kan-sallisella edulla ja histo-rian totuudella voi olla mitään tekemistä tois-tensa kanssa.

Voidakseen osallistua demokraattiseen pää-töksentekoon kansalai-nen tarvitsee tietoa, jo-ka todella tavoittaa hä-net. Itsestään selvää on, että esimerkiksi histo-rian tietojen on oltava mahdollisimman totuu-denmukaisia, jotta niiden perusteella voitai-siin arvioida nykyaikaa ja tulevaisuuttakin. □

"Levossa" Juustilankankaalla

REINOVILJAKAINEN

Kesäkuun lopulla vuonna 1944 alkoivat koko ajan torjuntataistelua käyneet porukat olla niin fyysisesti kuin henkisestikin lopussa.

Tilannetta eivät parantaneet suoraan kotoisista askareistaan suurtaistelun kurimukseen temmatut ikääntyneet täydennysmiehet.

Vain tosi kaveriin voi luottaa.

PATALJOONAMME II/3.Prikaati oli joka suhteessa loppuun ajettu, kun 29.6.44 pääsimme "lähireserviksi" Juustilankankaalle, silloisen torjuntataistelun erääseen polttopisteeseen. Samana päivänä tuli miehistötäydennys: 40—50 -vuotiaita ukkeleita suoraan kotiseudulta.

Jo saman päivän iltana tekemämme sivustapartiomatkan aikana selvisi, ettei vastatulleista ainakaan tuoreeltaan ollut näin kovaan leikkiin.

Kesäkuun 30. päivän aamuöllä kello kolmen tienoissa

oleilimme poteroiden seutuville. Väsymyksestä huolimatta ei kukaan uskalla nukkua. Täydennysmiehet puhelevat hiljaisella äänellä keskenään, meillä viikatemiehen unohtamalla ohiammutuilla ei ole mitään puhuttavaa. Läheisen etulinjan suunnalla tuntuu olevan tavallista rauhallisempaa.

SE ALKAA TAAS!

Äkkiä alkaa takaa Juustilasta päin kuulua valtavaa lentokoneoottorian mouruamista.

Siitä vain mäkeä ylös!

Näkyviin tulee mahtava pommikoneiden lautta, jonka ympärillä pienet hävittäjät kieppuvat.

— Taitaa ryssäkin saada pommeja niskaansa! innostuu vielä joku optimisti.

Toinen laskee pommikoneita:

— 45 — 46 — 47...

— Nyt aukesi pommiluukut! parahtaa joku. — Ne tulee suoraan tänne meidän niskaan!

Ilmassa kuului jo tuttu suhina ja ulvonta.

Maa vavahteli rajusti raskaiden pommien iskiessä. Tuntui kuin maaemo olisi halunnut heittää ulos kuopistaan niissä vapinaansa hillitsemään pyrkivät soturit.

Aivan poteron reunalle tuli kuution kivi täräyttäen koko tienoota. Onneksi se jäi paikoilleen.

Pommituksen päätyttyä ja saatuaamme hiekan silmistämme totesimme, että oma 5.Komppaniamme oli selvinnyt rytkästä vain muutamalla haavoittuneella. Naapuriyksikkö oli äänistä päätellen kärsinyt pahempia tappioita.

EDESSÄ REPEÄÄ

Istuin kannon päässä synkissä mietteissä, kun havahduin siihen, että metsästä lähestyi sotilas oudonvärisessä puvussa. Ehdin jo tempaista konepistoolin lonkalle ennen kuin totesin hänet omaksi mieheksi. Erehdyksen oli vähällä aiheuttaa se seikka, että miehen koko vaateus oli likomärkä hiestä. Lisäksi hän oli avannut kaikki mahdolliset napit, joita hän nyt sormeili kiinni. Samalla tulivat näkyviin luutnantin arvomerkit.

— Mi-mikä pataljoona täällä on?

Luutnantin ääni kulki korahdellen. Hän yritti pudistella päätään selvittääkseen ajatuksiaan ja saadakseen äänensä toimimaan. Sitten hän jatkoi:

— Meidän pataljoonan asiat ovat päin helvettä — ainakin minun komppaniani. Olen jo monta päivää kamppailut saadakseni miehet pysymään asemassa. Äsken siellä hyökkäsi jokin ryssän iskuporukka ja joka ainoa mies lähti livohkaan! Kaikki — joka ukko! Taisin siinä tohakassa jonkun ampua-

kin, mutta juoksimat vaan...

Luutnantti tuntui olevan aivan lopussa ja poissa tolaltaan. Arvasin hänen olevan edessä olevasta pataljoonasta, jonka asemassa olimme käyneet edellisen illan partiomatkalla.

— Tuolla on komppanian komentopaikka. Ehkä olisi paras selvittää asia siellä, yritin opastella miesparkaa.

MEIDÄN VUOROMME

— Pistäkäähän kampeita kasaan, se on meidän vuoro nyt ja tulee pikalähtö! kehottelin lähimpiä miehiä.

Muutaman minuutin kuluttua se tapahtuikin — tuli käsky: — Vastahyökkäykseen!

Ryhmämme johtaja, alikersantti, oli luhistunut kumaraan ja näytti apaattiselta.

— Johtelehan sinä sitten taas ryhmää! hän kehotteli minua, konepistoolimiestä. — Ei minusta ole enää mihinkään... Eiköhän muuten taas muisteta, että pidetään toisistamme huolta jos jompikumpi haavoittuu tai kaatuu?

— Haavoittuneesta voidaan kyllä yrittää huolehtia, mutta ruumiita en lähde pahoista paikoista vetelemään, totesin selvän asian.

Sivustalta edeten komppaniamme selvisi tappioita ilmoitettuun murtokohtaan Juustilan — Portinhoikan tien varteen. Varsinaisia taistelun jälkiä ei alueella paljonkaan näkynyt. Paikalla oli jopa turvallisen tuntuista taisteluhautaukseen.

— Missä on 5.Komppanian päällikkö? Missä on luutnantti Vähänissi?!

Huuto kuului tulosuunnastamme takaapäin.

— Täällä on! vastasi komppaniamme väsymätön ja rehti päällikkö astellen huutajan luo, joka oli tietenkin tarmokkaan ja yleensä kaikkialle ehtivän pataljoonamme komentajan everstituutnantti *Kalle Sulo Laakson* lähetti.

Lähetti kertoi sanomansa ja poistui.

Vähänissi pani heti toimeksi rauhalliseen tapaansa:

— Ottakaahan pojat kampeenne! Lähdetään taaksepäin — siellä kuulemma ryssäporukka parhaillaan teilaa huoltoportaita. Takana tulevat komppaniat tulevat tähän vitjaan.

TUURI LOPPUU

Lähtö oli rivakka. Levittäydymme jälleen ketjuun alkaen edetä kohti Juustilaa mistä jo kuului taistelun ääniä. Näin pääsimme eteenpäin muutamia satoja metrejä.

Äkkiä rävähti edestä pitkä konepistoolisarja.

Äkillisen mielihohteen vallassa ryntäsin hurjinta vauhtiani edessä olevaa loivaa mäkeä ylös. Heittäydin syöksyn päätyttyä paksun, mutta lahon kannon taakse, josta oli hyvä näkyvyys edessä olevalle pienelle mäenkennälle.

Tuskin olin päässyt suojaan kun eteeni loikki kaksi Venäjän miestä konepistoolit rinnalla — ilmeisesti tunnustelijoita. Pojat näyttivät etsivän sopivaa tuliasemaa maastoutuakseen.

Surrasin nopeasti kaksi sarjaa konepistoolillani ja molemmat mätkähtivät maahan. Paikalta ei kuulunut enää liiket-

S4-kuva

Ilmapommin sirpaleet tekevät pahaa jälkeä

"Levossa" Juustilan- kankaalla

tä eikä enempää vanjoja näkynyt.

Kohottauduin tähystelmään eteeni.

Vasemmalla vajaan kymmenen metrin päässä oli iso kivi. Sen takaa alkoi äkkiä kuulua kiivasta venäjänkielistä sananvaihtoa, ilmeisesti väittelyä. Päätin ampua sarjan kiven reunoille ja sen jälkeen syöksyä sen suojaan.

Ammuttuani lippaallisen ehdin vain hiukan kohottautua, kun tunsin jysähdyksen ja kuuman vihlausun koko vartalossani. Sitten kaikki pimeni.

Heräsin siihen, että niskaani koski hirvittävästi. Huomasin olevani jonkinlaisessa polvi-asennossa pää taaksepäin retkahtaneena. Jälkeenpäin selvisi, että ensimmäinen luoti oli lävistänyt vinosti vasemman jalkani ja osunut päähermoon, mikä aiheutti tajuttomuuden. Sen jälkeen osui vielä kaksi luotia, toinen kannon läpi kaulaan, josta se oli pudonnut saman tien pois, ja toinen kaulan läpi leukaluuhun.

Konepistoolini oli edessäni maassa.

YKSITYINEN TAISTELU

Vasen jalkani oli täysin tunnoton. Kädellä työntäen sain sen suoraksi ja valutin itseni kannon taakse. Huusin lääkintämiestä. Vastaukseksi kuulin

vain heikkoa huutoa — kaukaa takaa!

Silmänräpäyksessä tajusin tilanteen: olin yksin vihollisen keskellä!

Myös vanjat olivat havainneet saman asian, sillä kantooni osui hirvittävä luotiryöppy: puunkappaleita tuli päälleni yhtenä pilvenä, kuin hakemyllystä. Suljin silmäni ja painuin maahan niin matalaksi kuin ikinä pääsin.

Sitten tuli luotiryöppyyn vähän taukoa. Sain konepistoolini käsiini ja ammuin puolestani sinne päin josta luulin luotien tulleen.

Äkkiä huomasin kiivaan hengitykseni alkavan korista. Veristä kuohua pursui suusta ja nenästä.

Olin saanut osuman myös keuhkoihin! Tätä luotia en ollut lainkaan havainnut — se ei ollut aiheuttanut minkäänlaisia kipuaistimuksia.

Nyt oli elämä tipalla. Tiesin, että en pitkään jaksaisi toimia. Taaksepäin ei ollut lähtemistä, sillä itseni paljastaminen tietäisi vihollisen läheisyyden vuoksi pikaista kuolemaa. Päätin siis vain jatkaa omaa yksityistä taistelua — kävi miten kävi!

Sitten menetin taas tajuntani.

Maailman taas pyörähtäessä kohdalleen näin oikealla edessä tuskin kymmenen metrin päässä kalliolla viiden miehen pitä-

vän kiivasta palaveria puhuen ja vilkkaasti elehtien.

Heillä oli harmaat vaatteet ja olalla Suomi-konepistoolit!

Tai olikohan sentään? Asian piti olla varma...

Hieroin silmiäni ja yritin hengittää rauhallisesti. Nyt totesin kypärät venäläismallisiksi ja vaatteetkin alkoivat muuttua ruskeiksi. Myös viittoilu ja pulina paljastivat heidät vanjoiksi.

Vaihdoin konepistooliini viimeisen lippaan. Tähtäsin tarkasti ja ammuin niin kauan kuin jotakin oli näkyvässä. Kallion takaa kuului laahautumista ja jonkinlaista korinaa. Konepistooli ampui jossakin sarjan.

PAHA SISU AUTTAA

Kuuntelin vähän aikaa: ympärillä ei enää tuntunut olevan vihollista. Tiesin, että ryhmäni kaverit eivät tule hakemaan haavoittunutta elleivät maisevat ole melko turvalliset. Kohottauduin tarkistaakseni asian.

Ei ammuttu.

Sitten ryhdyin huutamaan:

— Kaverit, suomalaiset!

Tulkaa hakemaan pois! Täällä ei ole ketään muita eläviä kuin minä. Itse en pääse liikkumaan. Olen jo melkein pystyssä eikä kukaan ammu...

Painuin taas makuulle ja kuuntelin, kuinka taempaan olevat kaverit kävivät sanasotaa siitä mitä olisi tehtävä.

Äkkiä minut valtasi mieletön raivo! Ilmeisesti se sekä hetken lepo olivat palauttaneet voimani. Karjaisin kaikin voimin:

— Teistä perkeleistä ei ole sotimaan eikä edes haavoittuneen kantajiksi! Minä tulen ja teen teistä sankarivainajia — jos siihen kelpaisitte!

Läksin pyrkimään taaksepäin. Oikealla kädellä heitin konepistoolia hiukan kerrallaan eteenpäin ja laahauduin sitten sen luokse oikean jalan ja käden avulla itseäni vetäen. Vasemman käden liikuttelu oli tuskallista, sillä huomasin nyt luodin menneen sisään kainalosta ja lävistäneen keuhkon. Vasen jalka oli edelleen täysin tunnoton. Verenvuoto oli huomattava. Taskuihini työntämäni munakäsikranaatit kolisivat kiviä vasten. Muistin poistaneeni niistä varmistussokat — mahtaisikohan kranaatti räjähtää, jos iskuri osuisi kiveen tarpeeksi voimakkaasti...?

Vähän kerrallaan jatkoin ryömimistä.

AUTTAJA LÖYTYY

Jo näkyi kumpareen takaa kaverien pelokkaasti kurkkivia päitä! Siinä oli myös pelastus-

Etulinjan mies on epäluuloinen

Kaveria ei jätetä!

Paareilla eteenpäin

sopimusta ehdottanut alikersantti ja joukkueenjohtajana toimiva kersantti.

Raivostuin lopullisesti! Kampesin itseäni muutaman kerran liian voimakkaasi eteenpäin päästäkseni teilaamaan koko porukan — ja sitten tunsin taas maailman keikahtavan ympäri.

Tajunnan palatessa kuulin kovaa huutoa, joka äkkiä lakasi. Tajusin olleeni itse huutaja.

— Kuka siellä huutaa? kuului silloin tuttu ääni. — Kuka on siellä edessä?

Rauhalan Asserin, vanhan hyvän kaverini ääni suorastaan hyväili korvaani! Hän oli jossakin vaiheessa joutunut toiseen joukkueeseen. Tiesin hänet lujahermoiseksi kunnon kaveriksi. Nyt alkoi olla toivoa!

— Siellä on Viljakainen, kuului joku selittävän paikalle tulleelle Rauhalalle. — Se rynnäsi siellä yksinään ja kai tappoi rysät, koska nyt kukaan ei ammu...

— Se on sekaisin ja uhkasi tappaa meidätkin, mutta ei jaksanut tänne asti. Kuolemaa se siellä tekee...

— Ei sinne ole menemistä, tulee lisää vainajia...

— Älkää puhuko paskaa! kuului Rauhalan ääni. — Onko siellä ryssiä vai voiko sinne tulla? huusi hän sitten minulle.

— Tule vain, Asseri — aivan vapaasti! Olen aukealla eikä kukaan ammu. Minä en jaksakaan enää...

Ja sieltä tuli Asseri, ainoa tosi kaveri!

— Onko se nyt sinun vuorosi? pääsi Rauhalalta, joka säikähti kamalaa veristä muotoani.

Sitten hän otti komennon: — Tulkaahan auttamaan, ei näin suurta miestä jaksaks yksin liikuttella!

— Heitä ensin sen konepistooli kauemmas!

Rauhala satoi pahimpia reikiä ja otti sitten konepistoolini olalleen. Neljä vanhaa täydennysmiestä lähestyi epäröiden.

TUSKIEN TIE

Jostakin oli löydetty parit. Rauhala lähti kantajien mukaan sanoen:

— Lähden varmistamaan, että pääset varmasti perille.

Jokunen kranaatti ujelsi tien varteen. Kantajat pudottivat parit ja painuivat maihin.

Kangaspaarien alla sattui olemaan terävä kanto. Piti purra tiukasti hammasta ettei olisi huutanut. Parit putosivat vielä monta kertaa, mutta onneksi ei sattunut yhtä pahasti.

Miehet alkoivat väsyä. Näin Rauhalan vuorottelevan kantajana.

— Lasketaan parit alas, saatte mennä takaisin porukkaan, sanoi Rauhala äkkiä. — Tuolla on sopivasti neljä nuorempaa miestä, taitavat olla omantunnon tulleita

hiippareita. Pannaan ne kantamaan.

Pystypäisen kersantin vetämä miesryhmä vilkaisu vain kuntoani ja näytti aikovan mennä ohii.

— Tulkaapa kantamaan pahasti haavoittunutta kaveriani! vaati Rauhala.

Kersantti osoitti Portinhoikkaan päin:

— Meillä on tärkeämpiä tehtäviä kuin noin paljon verta menettäneen miehen kantaminen!

— Taidatte olla sitä porukkaa, joka juuri livisti noista ”tärkeistä tehtävistä”! kiukustui Rauhala. — Ja nyt justinsa kantamaan!

Häpeillen tarttuivat miehet paareihin ja matkaa jatkettiin risukkoista ja kivistä tienvartta pitkin — tielle ei ollut menemistä. Sitten nämäkin miehet alkoivat väsyä ja kersantti uhosi:

— Lasketaan parit alas! Emme kannu kuolevaa vierasta miestä. Lähdetään!

Rauhala veti liikkuvat osat taakse konepistoolistani ja säikähti:

— Helvetin äkkiä aisoihin kiinni ja kantamaan!

Kaverit kalpenivat ja kääntyivät takaisin ryhtyen jälleen kantamaan. Nyt voitiin jo siirtyä tielle ja matkanteko alkoi sujua vaivattomammin. Sitten tavattiin hevonen ja Rauhala vapautti pakkotyöläisensä:

— Menkää nyt sitten eteen tekemään sankaritekojanne...

JÄLKINÄYTÖS

Nyt matka jatkui tavanomaisesti. Parin kuukauden päästä pääsin sotasairaalaan toipumislomalle. Nilkuttaessani heikkokuntoisena Riihimäen asemalla tuli vastaan luutnantti Mauno Vähänissi, joka kertoi olevansa lomamatkalla. Hän raahasi minut asemaravintolaan ja latoi eteeni kaikkea mitä vain saatavissa oli. Sitten hän kertoi yksikön vaiheista:

— Siitä ikämiestäydennyksestä ei ollut juuri apua. Se sinun haavoittumisesi kuului olleen kova juttu. Oli vahinko, että jouduit pois — ne sinun menetelmäsi näyttivät tehonneen niihin ukkoihin parhaiten...

— Jaa kuinkako siinä tappelessa kävi?

— Sinä taisit saada tuhotuksi sen vanjojen pienen sivustanvarmistusosaston. Varsinaisessa pääjoukossa oli toista sataa miestä, mikä oli liian kova pala silloiselle komppanialle. Sitten tuli kuitenkin sotaonni avuksi: vihollisen tykistö ampui ankaran röykytyksen — suoraan sen selustassamme olleen oman komppaniansa niskaan! Sen päätyttyä pystyi heikko komppaniani nujertamaan sen porukan.

Sitä on tuota sotaonneakin monenlaista — niin kuin on aseveljiäkin, ajattelin mielessäni. □

Syöksy- pommitimme Portinhoikkaa

Talin-Ihantalan suurtaisteluun osallistuneet muistavat aina Stuka-lentäjien uljaat suoritukset.

Vihollisen ilmatorjunta kohosi aivan etulinjasta alkaen kuin tulinen seinä, mutta pommittajat aloittivat siitä piittaamatta hurjan näköiset syöksynsä täsmällisesti.

Pommit iskivät tarkasti vihollisen panssarivaunukeskityksiin ja tykistöasemiin oman etulinjan miesten hurratessa.

KESÄKUUN loppu 1944 työlli ilmavoimiamme ääri rajoille. Apua tarvittiin Karjalan kannaksella, erityisesti painopistesuunnassa, torjuntataistelujen tukemiseen. Tiet olivat täynnä panssareita, tykistöä ja autokolonnia. Paine rintamiamme kohtaan oli ennenkokemattoman ankara. Ilmavoimille oli meheviä pommitusmaaleja.

Mekaanikot ja muu huoltohenkilökunta olivat liikkeellä vuorokaudet ympäri pitääkseen starttikuntoisen lentokaluston mahdollisimman suurilukuisena. He tuntuivatkin tekevän usein aivan mahdollottoman mahdolliseksi.

Pommituslaivue 44:n komentaja, majuri *Tauno Meller*, oli kesäkuun 30. päivänä antanut laivueelleen valmiuskäskyn nopeaa toimintaa varten kello 17.45. Laivueen kaikki kunnossa olevat koneet, 12 Ju 88 -syöksypommittajaa, varustettiin lennolle ripustamalla jokaiseen koneeseen siipien alle 2 kpl 500 kg ja 2 kpl 250 kg pommeja.

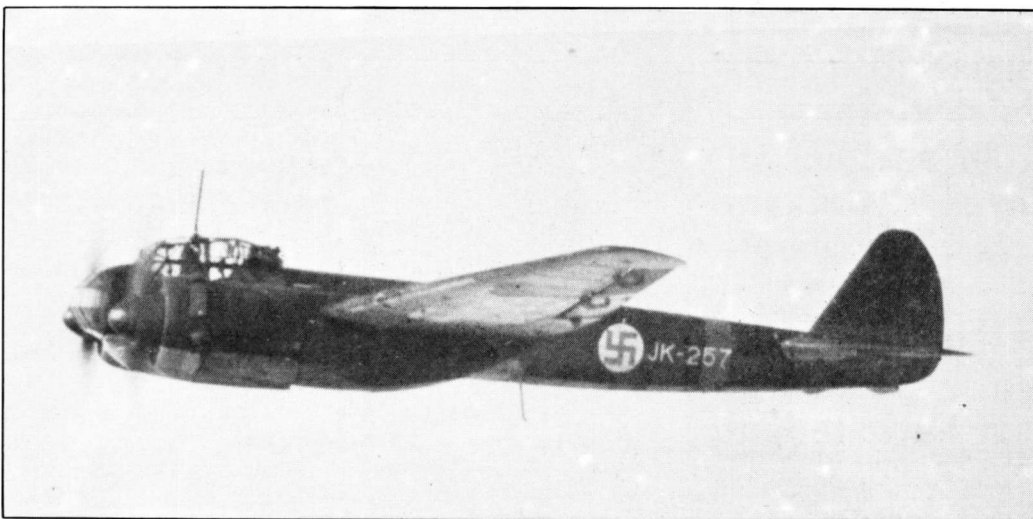
Koneet rullattiin starttipaikoille. Odoteltiin ohjeita, säätietoja ja viimeisiä tietoja maali-alueelta sekä omien joukkojen sijainnista. Rintamathan olivat liikkeellä, joten tietojen tarkistukset olivat aiheellisia.

Pian saapui autolla paikalle Lentorykmentti 4:n komentaja everstiluutnantti *Birger Gabrielsson*, joka tervehdittyään lähinnä olleita kutsui lentueiden päälliköt saamaan pommituskäskyn sekä viimeiset vihollistiedot ja selosti omien joukkojen asemat kartan avulla. Maalit tarkennettiin.

Hyökkäys tulisi tapahtumaan koko rykmentin voimin. Meidän lentuettamme johti kapteeni *Jouko Saarinen*. Koneessamme JK 267:ssä oli ohjaajana molemmat sodat kokenut lentomestari *Osmo Metsola*, tähystäjänä vänrikki *Aarne Keko*, radio-

Pommituslaivue 44:n 3.Lentue kesällä 1944. Vasemmalta sotilasmestari Laukas, korpraali Heikintupa, sotamies Rasila, vääpeli Laitinen, vääpeli Kaarma, vänrikki Keko, kersantti Mäkinen, luutnantti Seitz, kersantti Määttänen, kapteeni Saarinen, kirjoittaja, vänrikki Öberg, vänrikki Leheskivi, kersantti Sulamaa, lentomestari Oksala ja kersantti Mäkelä

alas kolme vihollishävittäjää äskeisellä hyökkäyskohteellamme.

ROIKUTAAN ILMASSA YHDellä MOOTTORILLA

Koneemme nopeus väheni uhkaavasti yhdellä moottorilla lentäessämme. Vänrikki Keko ilmoitti, että jos koneen korkeus alkaa vähentyä alle hyppykorkeuden, on vähennettävä lastia – ensin aseet ja muu koneen pelastamisen kannalta vähemmän tärkeä. Hätätilassa on myös osan koneen miehistöstä hypättävä.

Kun koneen todettiin säilyttävän korkeutensa joten kuten, päätettiin suunnistaa kohti Immolaa. Matka jatkui yhdellä moottorilla. Korkeus alkoi kuitenkin pian laskea.

Jo näkyi kenttäkin! Veikko Laukas sai radiolla laskuluvan suoraan tulosuunnasta ja niin aloimme laskuvalmistelut.

Laskutelineet ulos ja yli viimeisten puiden!

Kone oli onnellisesti maassa! Yhdellä moottorilla ohjaaja sai koneen vielä rullatuksi osoitetulle seisontapaikalle.

Koneessa ei todettu oikean moottorin lisäksi muita vaurioita. Reippaat mekaanikot vaihtoivat moottorin parissa päivässä ja niin oli JK 267 jälleen valmis uusiin lentotehtäviin.

Immolan kentällä tapasimme saksalaisen Focke Wulf -lentäjän, joka oli ollut hetkeä aikaisemmin samoissa maisemissa kuin mekin. Hän kertoi nähneensä suomalaisen Dornier-koneen syöksyneen Ihantalanjärveen. Myöhemmin kuulimme koneessa olleen ohjaajana lentomestari Kleemolan ja tähystäjänä vänrikki Hårdhin sekä radiosähkötäjänä ja kk-ampujana kersantti E Hiltunen ja K Paltta. Muut kaatuivat paitsi lentomestari Kleemola, joka pelastui laskuvarjolla ja joutui sotavankuteen. Hän palasi sieltä kotimaahan puolen vuoden kuluttua. □

sähkötäjänä sotilasmestari Veikko Laukas ja konekivääriampujana tämän kirjoittaja.

Lentoonlähtö tapahtui Onttolan kentältä käskyn mukaisesti kello 19.30. Lentorykmentin eri tukikohdista lähteneet koneet kokoontuivat Ilmeellä, sieltä lennettiin laivueittain Kuukaupin sillalle, joka oli marssikynnys ja sitten 4 000 m:n korkeudessa tiukasti kohti ilta-auringossa kylpevää savuavaa Portinhoikkaa.

MAALINA VIHOLLISEN PAINOPISTE

Meillä oli maalina Portinhoikassa ja sen eteläpuolella todetut panssarivaunut, tykistöasemat ja tiellä olevat autokolonnat. Laivueemme muut lentueet olivat saaneet maalinsa alueelta Tali-Kärstilä.

Pian olimme ampiaispesällä, jossa oli toiminnassa kolmen valtion ilmavoimia. Meidän puolellamme oli nimittäin apuna saksalainen Stuka 87 -laivue, jota suojasivat Focke-Wulf 190 -hävittäjät. Saksalaisia lienee ollut yhteensä parikymmentä. Meidän suojaksemme oli luvattu Lentorykmentti 3:n Messerschmitt 109 -hävittäjiä ja paikalla pojat olivatkin. Puna-armeijan suojana oli runsasti nykyaikaisia hävittäjäkoneita ja parastaan nekin yrittivät, vaikka tällä kertaa tuloksettomasti.

Kohteella ohjaaja painoi koneemme 45 asteen syöksyyn.

Keskikipakoisvoima nosti meitä voimakkaasti ylöspäin. Tähystäjä luki tarkkuuskorkeusmittaristaan alenevia lukemia ”3 300 – 3 000 – 2 500 metriä – pommit irti!”

Nopeus oli nyt 650 kilometriä tunnissa. Kone nytkähti.

Maasta oli koko ajan tullut raskasta ja 40 mm:n it-tulta. Vihollisen oli helppo tähdätä kohti syöksyvää konetta. Kekäleet vilahtelivat ohitsemme ja räjähtelivät ympärillämme yhtenä pilvenä. Korkeutta oli juuri niin paljon, etteivät 20 mm:n valovojuvaviuhkat kunnolla yltäneet lentokorkeuteemme asti.

OSUMA KONEESEEN!

Heti pommien irtaamisen jälkeen koneessamme pamahti.

Osuma oikeassa moottorissa!

Veikko Laukas ilmoitti mustan savujuovan jäävän koneestamme.

Onko tuli irti?

Ohjaaja käski kaikkien valmistautua hyppäämään ja veti kierrokset pois osuman saaneesta moottorista. Maalialueelta poistuminen oli käsketty oikean kautta, joten oikean moottorin pysäyttäminen siinä tilanteessa vaati ohjaajaltamme taitoa, ettemme joutuisi syöksykierteseen.

JK 267 nousi syöksystä vaakalentoonsa ja oikean moottorin potkurinlavat kääntyivät lepoasentoon. Viimeiset raskaan it:n hattarat saattelivat vielä meitä. Kelpo lentomestariimme kuulutti koneen tottelevan ohjausta ja kertoi pyrkivänsä ainakin omalle puolelle ennen laskuvarjohyppyä.

Lensimme yli Ihantalanjärven ja olimme omalla puolella. Veikko Laukas ilmoitti savun muuttuneen valkoiseksi, joten syöksyn loppuvauhti oli sammuttanut alkaneen palon. Olihan it-osuma onneksi tullut öljy- ja jäähdytyskennojen väliin. Näin jäähdytysneste kovan ilmapvirran ohella sammutti palon.

Oltiin selviytytty myös vihollishävittäjistä. Hyppyvalmisteluista huolimatta ehdittiin ympärillä nähdä ilmataisteluita. Jälkeenpäin kuulimme omien Messerschmittiemme ampuneen

Pommituslaivue 44:n komentaja majuri Tauno Meller on antanut käskynsä

Kesä–heinäkuun vaihteessa 1944 käytiin Ihantalan maisemissa eräs jatkosodan ratkaisutaisteluista.

Heinäkuun 3. päivän aamulla vihollinen hyökkäsi myös Pyöräkankaalla ja työnsi puolustavan pataljoonan asemista.

Vastahyökkäyksen koottiin kaikki irti saatavat hajanaiset yksiköt.

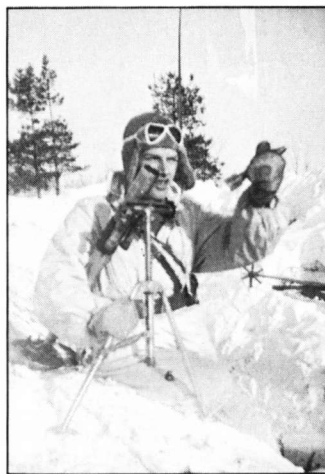
Kärkenä iski JR 6:n III Pataljoonan 9.Komppania.

Komppanianpäällikkö kertoo.

RYKMENTTIMME JR 6 oli komentajansa *Reino Kalervo Inkisen* johdolla käynyt jo kolmisen viikkoa miltei yhtäjaksoisia raskaita taisteluja. Heinäkuun alussa olimme *Laatikaisen* IV Armeijakunnan reservinä Kil-

peenjoen varressa Ihantalan etulinjan takana.

Rivit olivat pahasti harvenneet. Vaikka täydennystä oli kesäsodan aikana tullut jo useamman kerran, oli pataljoonien taisteluvahvuus yleensä 50–100

Kirjoittaja Aleksandrowkan etulinjassa talvella 1942

miestä. Oma pataljoonamme III/JR 6 käsitti tässä vaiheessa kaksi kiväärikomppaniaa, 9. ja 11.K:n, sekä konekiväärijoukueen, jolla oli käytössään yksi konekivääri.

Toimin 9.Komppanian pääl-

likkönä. Joukkoni taisteluvahvuus oli 40 miestä, 11.K oli hieinan pienempi.

”RYSSÄ ON PYÖRÄKANKAALLA!”

Aamupäivällä 3.7.44 läähätti luokseni pataljoonan taisteluhettiliupseeri:

– Heti komentopaikalle käskynottoon! Ryssä on kuulemma asemissa taas . . .

Se tiesi lähtöä vastahyökkäykseen.

Annoin komppanialle – reilun joukkueen vahvuiselle kovia kokeneelle porukalle – käskyn valmistautua ja hiippailin parinsadan metrin päässä suuren kiven takana olevalle pataljoonan komentopaikalle.

Komentajamme *Osku Pulkkinen* otti puheenvuoron:

– Vihollinen on tänä aamuna heittänyt Suurkarin pataljoonan I/JR 12:n asemista Pyöräkank-

Heitimme vihollisen takaisin Ihantalan Pyöräkankaalta

MIKKO KORHONEN

Nyt on kiire eteenpäin!

kaalla. Rykmenttimme on hälytetty ja valmistautuu vastahyökkäykseen. Kärjessä hyökkää murtokohtaan III Pataljoona meidän rykmentistämme, sen takana JR 35:n III Pataljoona ja sen takana 6.Divisioonan Jääkärikomppania.

– Vastahyökkäys suunnataan Pyöräkankaalle kolmesta eri suunnasta. Murtoa edeltää 10 minuutin tykistövalmistelu.

– Hyökkäyshetki on kello 13.00.

Olihan kiireen paikka! Naapurikomppanian päällikkö ilmoitti heti, ettei hänen komppaniansa ehdi tuohon määräaikaan, koska se ei ole lähtökunnossa.

Komentaja katsoi minuun.

– 9. Komppania on valmiina hyökkäyslähtölinjalla kello 13.00, vastasin sanattomaan kysymykseen.

– Hyvä! sanoi komentaja helpottuneena. – Sinulle alistetaan ainoa konekivääri. Aloitat ilman

eri käskyä tykistövalmistelun päättyessä. Onko kysyttävää?

Mitäs siinä, selvässä asiassa.

Käskynannon aikana kävi ilmi, että komentajamme vaihtui: Pulkkinen siirtyi sairauden vuoksi muihin tehtäviin ja komennon otti entinen rykmenttiupseeri kapteeni *Lars Holger Jaale*.

KIIRETTÄ PITI!

Ehdittyäni komppaniani luo oli kello jo yli kahdentoista. Nyt on kiire! Ei ollut aikaa edes pelätä – puhumattakaan muista turhista mietiskelyistä.

Komppania oli lähtövalmiina. ”Konekiväärikomppania”, yksi kookoo, saapui sekin heti. Sen mukana ilmoitautui tuon yksikön ainoa upseeri vänrikki *P. Tulenheimo*.

– Turha sinun on tänne lähtä, sanoin vänrikille. – Kyllä se

kersantti *Tupamäki* hoitaa tuon yhden konekiväärin.

Vänrikki palasi pataljoonan komentopaikalle. Jäsihän edes yksi upseeri varalle . . .

Matkaa hyökkäyslähtölinjalle oli kilometrin verran. Lähdettiin puolijuoksua matkaan. Jos mieli onnistua ei ollut varaa myöhästyä tykistövalmistelusta.

Saavuimme paikalle muutama minuuttia vaille 13.00. Tykistövalmistelu oli kuitenkin myöhässä ja meillä oli aikaa hengähtää. Ehdimmepä vähän jännittääkin – tehtävä oli vaativa ja merkitykseltään ratkaiseva.

Tykistövalmistelu alkoi 15 minuuttia käskettyä myöhemmin. Se kohdistui Pyöräkankaan korkeimpaan kohtaan ja päättyi yllättäen jo viiden minuutin kuluttua.

– Kovin oli vaatimaton suoritus . . .

Joku lausahti ääneen kaikkien ajatukset.

TEHOKAS YLLÄTYS

Ei ollut kuitenkaan aikaa ihmetellä – oli lähdeittävä liikkeelle heti. Siitä saattoi riippua paljon!

Alkumatka oli harvaihkoa metsää, sen takana muutama sata metriä leveä peltoauke. Aukean takana alkoi taas metsä, jonka piti olla vihollisen hallussa.

Tykistötulen jälkeen vallitsi hiiskumaton hiljaisuus. Kesäpäivä oli suurenmoisen kaunis ja tunnelma miltei rauhanomainen.

Painuttiin reippaasti eteenpäin.

Pellon ojat kulkivat suurin piirtein etenemissuunnassamme. Aloitimme ryömimisen oja pitkin ryhmät avojonossa. Eteneminen oli hidasta, mutta puolesta tunnissa selvisimme metsän laitaan.

Tässä vaiheessa oli ryhmityksen sellainen, että keskimäistä ojaa eteni ainoa konekivääri hieman taempaan kuin muut. Sen kummallakin puolella ryömi kaksi 5–7 miehen kivääriryhmää, kussakin aseina pikakivääri ja kolme konepistoolia sekä 1–3 kivääriä.

Jo aukealla olimme todenneet jotakin liikettä kauempana metsän sisällä. Aivan pellon reunassa ei näyttänyt olevan ketään.

Olin antanut käskyn, että kun vihollinen aloittaa tulensa, konekivääri menee ilman eri käskyä asemaan ja vastaa heti tuleen. Muut eivät pysähdy, vaan syöksyvät mahdollisimman nopeasti eteenpäin.

Sitten koimme varsinaisen ihmeen: päästyämme metsän reunan totesimme vihollisosaston olevan ruokailupuuhissa noin sadan metrin päässä metsän sisällä. Ilman minkäänlaista varmistusta!

Olihan huoletonta meininkiä! Viimeisten miestemme tuo metsän reunaan aiheutti tietenkin jonkin verran ääntä. Vihollinen valpastui.

Se oli jo kuitenkin myöhäistä. Ryntäsimme metsään hirveästi karjuen ja ampuen kaikilla aseilla pikatulena vanjoja, jotka vasta hapuilivat aseitaan.

Yllätys oli täydellinen. Osa vihollisista kaatui konepistoolien tuleen ja loput säntäsivät täyttä vauhtia pakoon.

Heitimme vihollisen takaisin...

Konekiväärin saapuessa muiden tasalle oli "tilanne" jo ohi.

PÄÄLLE VAANI!

Mutta vielä oli kiire eteenpäin – vihollista ei saanut päästää rauhoittumaan ja pureutumaan maastoon.

Etenimme ketjussa hurjasti karjuen ja ampuen eteemme lyhyitä sarjoja.

Kaikin tavoin yritimme antaa kuvan isommastakin porukasta.

Lähestyessämme Pyöräkankaan korkeinta kohtaa metsä alkoi harveta. Samalla alkoi vastaan tulla tulta. Etenemisemme kuitenkin jatkui kunnes oikea sivusta törmäsi tiheässä metsikössä konekivääripesäkkeeseen. Tässä vaiheessa alkoi myös tulla tappioita ja oli huolehdittava haavoittuneista.

Lääkintämies ryhtyi antamaan ensiapua suuren kiven takana. Yksi taisteluläheteistäni läksi saattamaan kolmea haavoittunutta JSp:lle. Samalla hänen piti viedä tilanneilmoitus pataljoonan komentajalle ja tulla tullessaan käsikranaatteja ja konepistoolin patruunoita – niin paljon kuin ikinä jaksoi kantaa.

Vasen siipi eteni jatkuvasti. Oikealla etenemisen estänyt konekiväärin näytti irtautuneen. Pari kaatunutta vihollista oli jäänyt hylsykasan kupeelle.

Vasen sivusta lähestyi jo mäen takana olevaa pelloreunaa.

Siinä ovat meikäläisten puo-

lustusasemat! Olemme lähellä tavoitetta!

Samassa saimme oikealta takaviistosta konekiväärituloita.

Vasen sivusta eteni nopeasti tyhjiin aseisiin ja ryhmittyi etsiin pesäkkeisiin.

VIHOLLINEN ON HUOLIMATON

Asemissa olivat paikoillaan meikäläisten raskaat aseet, pari konekivääriä ja 45 millin panssarintorjuntatykki. Ne näyttivät täysin koskemattomilta. Voimansa tunnossa venäläiset olivat unohtaneet kaikki tavantomaiset varmistustoimenpiteet.

Käskin muutamat konekivääririkoulutuksen saaneet miehet konekiväärien taakse. Tykin ympärille ryhmitin muutaman konepistoolimiehen. Pääosa joukosta oli suunnattava selvittämään tilannetta oikealla, mistä meihin suuntautui jatkuvasti venäläisten konekiväärien tuli.

Tehtävä oli vaikea. Tässä vaiheessa oli haavoittuneita tullut lisää ja vihollisen tuli kiihtyi sen saadessa ilmeisesti lisäväkeä. Pesäke, josta konekiväärin ampuivat, sijaitsi noin 150 metrin päässä meikäläisten vanhan etulinjan takana.

Muuan rohkea soturi, kompanian alkuperäisiin miehiin kuuluva alikersantti *Aarne Pekkanen* oli ryöminyt parinkymmen metrin päähän lähimmästä konekivääristä ja heittänyt sitä kohti käsikranaatin. Se heitto jäi kuitenkin miehen viimeiseksi: konekiväärin suihku sattui miehen rintaan ja ruumis jäi paikkaan, mistä sitä ei saatu pois.

Lähetin toisen erän haavoittuneita taaksepäin erään lievästi vahingoittuneen kaverin johdolla. Hän sai samalla tehtäväkseen viedä pataljoonan komentajalle ilmoituksen tilanteesta ja pyynnön pikaisesta avun saannista – näillä voimilla emme pääsisi tavoitteeseen oikealla siivellä. Apua pitäisi saada pian, sillä tilanne oli kestänyt.

Missä ovat muut? Takanamme etenemään käsketyistä joukoista ei kuulunut mitään – ei JR 35:n miehistä enempää kuin 6.Divisioonan Jääkärikomppaniastakaan. Ei näkynyt myöskään merkkiäkään oman patal-

joonan 11.Komppaniasta, jonka piti olla komentajan käytössä.

HERMOT PINNALLA

Kiersin tarkastamassa miesten asemat. Palatessani oikealta sivustalta, missä pojat kävivät jonkinlaista asemasotaa venäläisen pesäkkeen kanssa, kuulin etulinjan takamaastosta lyhyitä konepistoolisarjoja – kuin meikäläisten aseista. Oletin sieltä tulevan jonkun myöhästyneen vastahyökkäysjoukon ja menin vastaan, etteivät innoissaan hyökkäisi miesten selkään ja ryhtyisi uudestaan valtaamaan entisiä asemiaan.

Läksin kävelemään taaksepäin.

Samassa rävähti edessä kone-

pistooli ja luodit surahtelivat korvissa. Oli painuttava mättään taa suojaa. Jatkoisin kuitenkin tähyystystä ja totesin tulijat meikäläisiksi.

– Älkää hitossa ampuko! huusin – moneen kertaan.

Ei auttanut. Vastauksena oli aina uusi sarja. Lopulta sovittiin, että jätän aseeni mättään taakse ja tulen esiin kädet ylhäällä.

Näin tehtiin ja kaverit tulivat monen miehen voimalla riisumaan minua aseista! Vasta pitkän selvittelyn jälkeen he uskoivat, että asema oli jo tältä kohdin kertaalleen vallattu ja tavoite saavutettu.

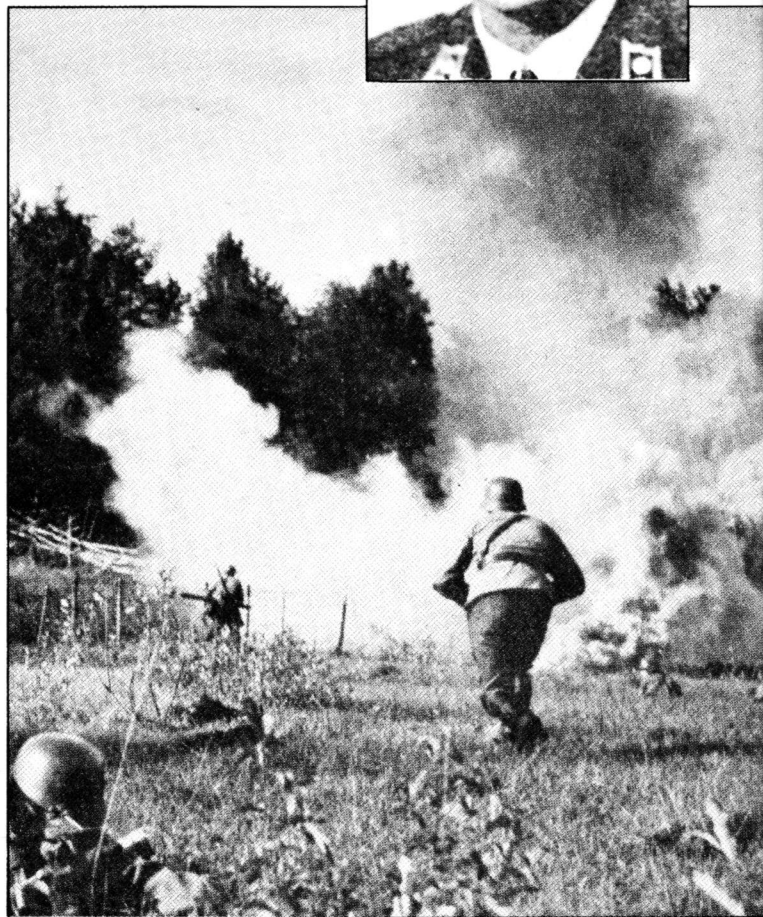
– Miten te jo täällä olette...? ihmetteli vieläkin joku.

– Mitenkäs te olette kaksi

Reino Kalervo Inkinen yleni sodissa kapteenista everstiksi ilman sotakorkeakoulua. Kesällä 1944 hän toimi JR 6:n komentajana

Rivakasti liikkeelle!

tuntia myöhässä? hämmästelin minäkin puolestani.

Sytä tuntui löytyvän. Jatkosta sovimme, että selvittämme yhteisvoimin vielä toimivat venäläisten pesäkkeet, minkä jälkeen vastatulleet – 6.Divisioonan Jääkärikomppania ja JR 12:n 2.Komppania – ottavat rintamavastuun ja minä irrotan vähiin huvenneen porukkani reserviksi.

VIHOLLINEN ON SITKEÄ

Saapuneen osaston vahvuus oli yhteensä lähes sata miestä. Näin vahvistunein voimin yritimme moneen kertaan nujertaa sitkeän vihollistukikohdan – teimme iskuja metsän ja suurten kivien suojassa, paikimme runsaasti käsikranaatteja ja suolasimme kavereita konepistoolleilla. Tulosta ei kuitenkaan tullut. Vain materiaalia kului ja tappiot kasvoivat.

Lopulta sovimme Jääkärikomppanian päällikön kanssa, että keskeytämme yritykset toistaiseksi ja rajoitumme pitämään saavutetut asemat. Uudet miehet ottavat rintamavastuun ja minä irrotan porukkani linjasta.

Näin tehtiin. Koottuani joukkoni reserviksi vasemman siiven taakse totesin tämän nälkäisen ja väsyneen komppanian olevan enää parinkymmenen miehen paikkeilla. Mukanani ollut konekivääri jätettiin asemaan, mutta sen miehittivät uudet miehet.

Kello oli kai jotakin 20:n ja 21:n välillä.

Mitään yhteyttä taakse ei ollut. Koko viestijoukkueen kalusto oli tuhoutunut rajussa ilmapommituksessa pari päivää aikaisemmin eikä täydennystä ollut saatu. Mutta eipä tainnut juuri olla viestimiehiäkään – tappiot olivat olleet suuret.

Yhteydet oli siis hoidettava lähettien avulla. Kun tilanne nyt oli rauhoittunut ja selvitettäviä asioita oli paljon, päätin lähteä käymään pataljoonan komentajan puheilla. Päällikkyyden luovutin pari päivää aikaisemmin komppaniaan täydennyksenä tululle vänrikki *H. Frankille*.

Kerroin komentajalle etulinjan tilanteen ja palasin eteen mukana pari lähettiä ja täydet kuormat käsikranaatteja ja patruunoita. Linjassa oli täysin rauhallista.

Lopulta saapui JR 35:n III Pataljoonan komppania ja vaihto meidät taakse syömään ja nukkumaan. Ennen lähtöä tarkastin vielä etulinjan lähetti *Unto Kauniston* kanssa ja totesin vanhojen asemien olevan hallussamme lukuunottamatta oikealla olevaa parisadan metrin painautumaa.

Aamulla nukuimme pitkään. Saikan aikaan saapuivat teltoilleni komentajamme eversti Inkinen ja vieras eversti, kuulemma 18.Divisioonan uusi komentaja *Gösta Snellman*.

Ensimmäiseksi sain nuhteet liian pitkistä parrasta.

Oli taas siirrytty päiväjärjestykseen. □

Hiukan taempana ovat reservit toimintavalmiina suojautuen parhaansa mukaan

SA-kuva

Kansa taisteli-lehden vuosikerrat KANNATTAA SÄILYTTÄÄ!

Väri tummanruskea, kultapainatus

Tosivahvassa dokumenttilehdessä on historiallisesti ainutlaatuinen aineisto. Vanhat vuosikerrat ovat kysytyä tavaraa!

Hinta 23 mk/kpl (+ postitus- ja käsittelykulut 7,50 mk/1 kpl, 12,00 mk/2 kpl, 14,00 mk/3–5 kpl).

LEIKKAA TÄSTÄ. POSTITA HETI. LEIKKAA TÄSTÄ. POSTITA HETI.

Vastausiähetykset
Vantaa 60/77 Lupa 231

Sanoma Aikakauslehdet
Kansa taisteli
Asiakaspalvelu
PL 31
01771 VANTAA

KANSA TAISTELI

-miehet kertovat

TILAUSKORTTI VUOSIKERTAKANSIOT

Haluan kerätä Kansa taisteli -lehdistäni ainutlaatuisen ja historiallisesti arvokkaan lukupaketin. Tilaan Kansa taisteli -lehden vuosikertakansioita. — kpl. Hinta 23 mk/kpl (+ postitus- ja käsittelykulut).

Sukunimi		Etunimi	
Osoite		Puh.	
Postinumero	Postitoimipaikka		

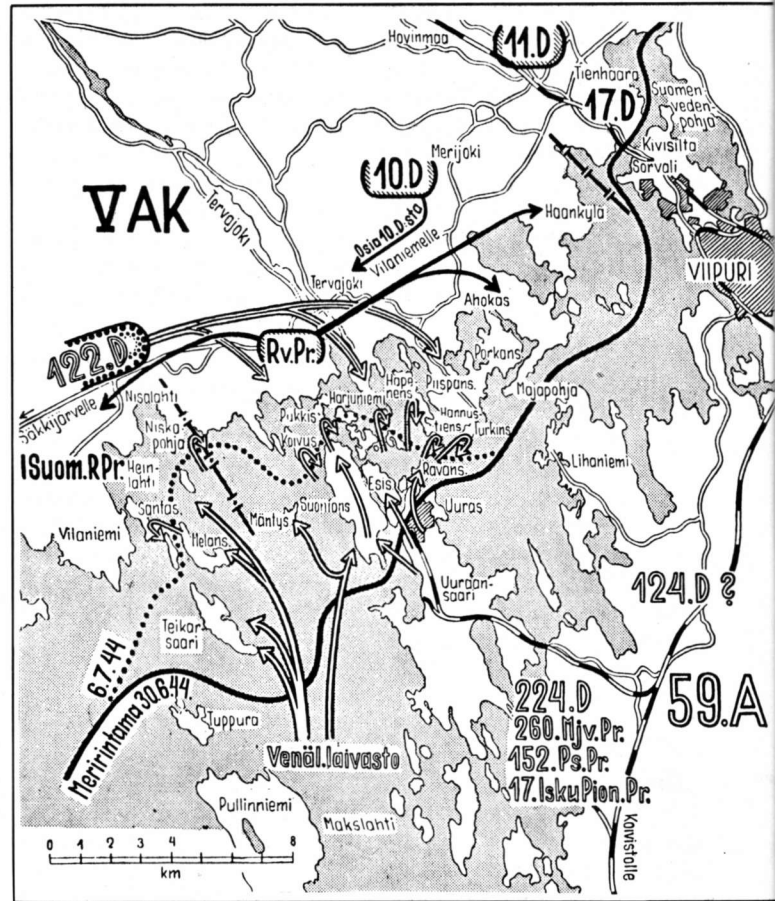
Tarjous koskee vain Suomeen tulevia tilauksia. Hinnat ovat voimassa 31. 12. 1986 saakka.

Rakuunat rannikko- jääkäreinä

Kesäkuussa 1944 oli suurhyökkäyksen torjunta Kannaksella kuin valtaisan tulipalon sammutusta – vihollinen pääsi aina jossakin valloilleen.

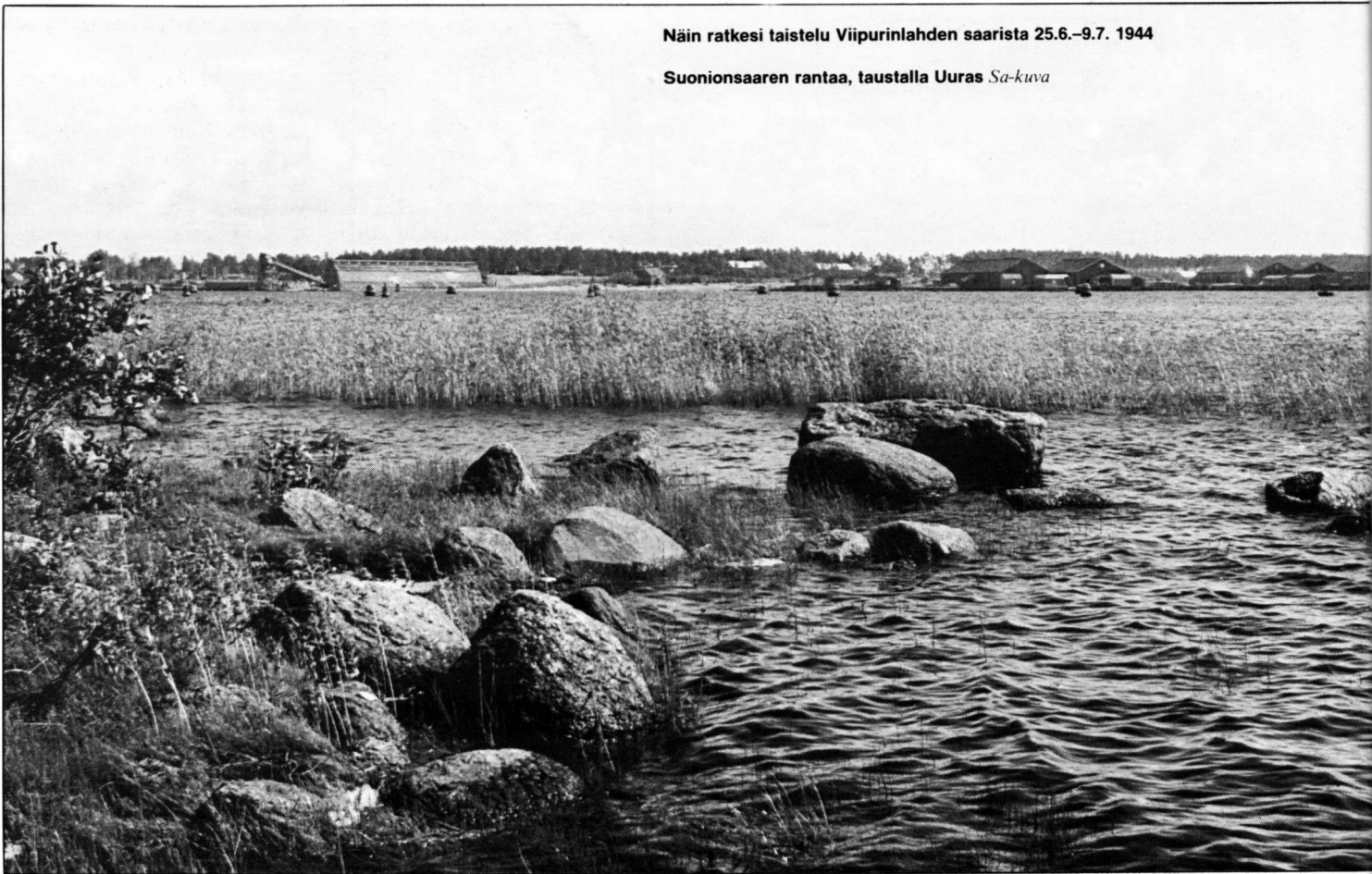
Viipurinlahden yli suuntautuva voimakas hyökkäys oli suomalaisille yllätys – jälleen kerran!

Vastaan heitettiin jo Länsi-Kannaksen taisteluissa pahoin kuluneita joukkoja. Eikä torjuntamenestys aluksi ollut kehuttava.

Näin ratkesi taistelu Viipurinlahden saarista 25.6.–9.7. 1944

Suonioisaaren rantaa, taustalla Uuras Sa-kuva

UUDENMAAN RAKUUNARYKMENTTI oli vetäyty-mässä Kannakselta Viipuriin. Se oli saanut pahasti selkäänsä Vammelsuussa ja viimeksi Rokkalanjoella Römpötin itäpuolella.

Väsymyksestä huolimatta jalka nousi kevyesti, sillä oli luvattu, että pääsisimme lepoon Viipurin seuduille. Asetuimmekin taloksi Nuoraalle, missä toiset olivat jo pian merellä verkkoja kokemassa, toiset liottelivat kiipeitä jalkojaan merivedessä.

Se lepo oli tosilyhyt!

Vihollinen painoi päälle ankara rasti rantatien suunnassa ja pian kaikui rannalla tuttu, mutta aina yhtä karmiva huuto:

– **HÄLYTYS!** Valmistautukaa jatkamaan marssia!

Suunta oli kohti Havin siltaa ja Viipuria.

”MAAILMANLOPUN MEININKIÄ”

Tuntui jännältä mennä Viipuriin. Huhut elämästä siellä olivat hurjia: kerrottiin, että jotkut olivat päässeet tyhjentämään pankkeja setelinipuista, jolla sitten pelattiin pokkaa Torkkelin puistossa. Alkon tuotteita oli vapaasti saatavissa – joku oli kuulemma jo löytänyt sylin täyden viskiä, mutta kun osui konjakkivarastolle, paiskasi viskit permantoon ja kahmaisi kanta-muksen konjakkia.

Meiltä jäi tämä maailmanlopun meininki näkemättä – oli kiire. Ainoa mitä ehdimme saada oli kastelukannullinen piimää eräästä maitokaupasta.

Pian huudettiin taas:

– Käskyntoon!

Se tietäisi jälleen sotaa . . .

– Vihollinen on suunnannut hyökkäyksensä Viipurinlahden yli kohti Uuraan kauppala. Vastassa ei siellä ole ketään. Rykmentti etenee Viipurinlahden länsirannan kautta pikamarssissa Uuraaseen, joka on saatava haltuun ennen kuin vihollinen ehtii sinne!

Käskey oli kova.

Ja siitä se alkoi, varsinainen kilpajuoksu – kuka ehtisi ensimmäisenä Uuraaseen? Vihollinenko suoraan vai mekö mutkan kautta vastaan?

Kivisillalla Hietalanharjun päässä meidät tavoitti käskey:

– Kaikki kuorma-autot on heti pysäytettävä ja otettava johon! Ne kuormataan täyteen miehiä sitä mukaa kuin autoja saadaan ja ajavat Tervajoelle, jonne miehet jätetään, minkä jälkeen autot saavat palata entiseen tehtävänsä.

Autojen evakuoinnissa ei ollut suurempia vaikeuksia. Ihmeen nopeasti rykmentti oli Tervajoella.

VIHOLLINEN EHTI ENSIN

Täällä saimme kuulla, että tiedustelumme oli todennut vihollisen jo partiollaan ehtineen Uuraaseen – olivat kuulemma jo hakeneet hotelli Hansasta resinaakuormallisen juotavaa. Jano se näytti vaivaavan aron poikain . . .

Saariin ei vihollista kuitenkaan saanut suuremmin voimin päästä!

Kornetti *Koivisto* sai joukkueineen käskyn siirtyä nopeasti Uuraansaareen, ryhmittä sinne puolustukseen ja torjua hyökkäykset. Oma joukkueeni jäi

vielä toistaiseksi Viipurinlahden länsirannalle. Sain täydennystäkin: yhden upseerin, kolme alikersanttia ja 39 rakuunaa. Joukkueen vahvuus oli nyt peräti 50 miestä, joten oli millä mällätä!

Sijoitin alkuperäiset seitsemän rakuunaa tasaisesti eri ryhmiin neuvomaan tulokkaita ja niin oli porukka jälleen valmis sotaan.

Pian tulikin käskey:

– Mene vaihtamaan Koivisto pois ja ota vastaan Uuraansaaren puolustus!

Lähdettiin – ensin veneillä Ravansaareen ja sieltä salmen yli moottoriveneillä Uuraansaareen.

Kauppalan talot olivat sopivasti suorassa rivissä, joten puolustuksen voi kätevästi sijoittaa niiden kellareihin ja kivijalkoihin.

Pari päivää kului rauhallisesti. Sitten vihollinen jälleen tehosti tiedusteluaan alueella. Uskon heidän saaneen asemiemme sijainnista väärän käsityksen: vanjat luulivat ilmeisesti meidän olevan taloryhmän edessä petäjikkökankaalla.

Taistelu saarista on päättynyt SA-kuva

TULEVAT TOSIMIELESSÄ

Sitten se taas alkoi.

Ilman minkäänlaisia varoituksia vihollinen aloitti hyökkäyksen männikkökankaalle uraata huutaen ja kaikilla aseillaan rajusti ampuen. Me aloitimme ammunnan taloista ja hyökkäys katkesi kuin kanan lento.

Tehtävämme mukaisesti irtauduimme asemista, kiiruhdimme moottoriveneisiin ja pian olimme jälleen Ravansaaressa, ilman tappioita.

Saarella oli ryhmän verran pioneereja, jotka kertoivat Tiltun julistaneen radiossa, että ”urhoollinen puna-armeija oli vallannut Uuraan kaupungin”. Tieto kulki nopeasti.

Majoituin suureen betonihalliin. Tilanne pani miettimään: takana oli avoin ulappa, edessä Uuraassa vahva vihollinen, samoin Tuppurassa ja muissa saarissa . . .

Aamulla tuli kuriiri manteleelta ja toi käskyn:

– Siirrytkää heti Suonionsaareen ja rakentakaa puolustusasemat etelään! Torjkaa hyökkäykset saareen tästä suunnasta!

Näin tehtiin. Suorittaessani maastontiedustelua tapasin ihmeekseni Uuraan aallonmurtajan päästä tykistön tulenjohtajan, joka ei tiennyt meistä enempää kuin mekään hänestä.

Touhu tuntui aika hataralta.

Parantelimme asemiamme parhaamme mukaan ja vartioimme merta tarkasti.

– Kyllä on väepelismies pantu paljon vartijaksi, mietiskelin mielessäni. – Mitähän lienee muissa saarissa . . . aiotaanko niitä puolustaa? Mitä mahtavat touhuta mantereella . . .?

RYKMENTIN PUOLUSTUS ROMAHTAA

Sitten alkoi tapahtua vallan ihmeitä!

Saareen ilmestyi ensin useita tykistön tulenjohtueita, jotka kertoivat, että koko Uudenmaan Rakuunarykmentti tulee saariin. Tiedustelu on kuulemma todennut vihollisen tuoneen Monolan sillan kautta Uuraa-

Rakuunat...

Everstiluutnantti Markku Palokangas toimi kesällä 1944 URR:n komentajana ja haavoittui vaikeasti Suonionsaaressa menettäen täydellisesti näkönsä

seen ainakin 208 erilaista tykkiä ja paljon joukkoja. Omallakin puolella mainittiin olevan kolmattasataa tykkiä.

– Kun vain näkisi! ajattelin.

Ja tulihan se koko URR. 1. ja 2.Eskadroona ryhmittivät Suonionsaareen, 4.Eskadroona Ravansaareen ja 3.Eskadroona Esisaareen. Minä pienine joukkoineni sain käskyn ilmoittautua omassa yksikössäni Esisaaressa.

Majailimme aluksi navetassa, josta kuitenkin jouduimme muuttamaan pois. Sinne tuli rykmentin esikunta. Seuraavana aamuna koko navetta pommitettiin tuusan nuuskaksi ja komentaja ratsumestari *Markku Palokangas* haavoittui vaikeasti. Myös monet muut saivat pahasti siipeensä. Ehjänä taisi selvitä komentajan apulaisena toiminut ratsumestari *Antti Haanpää*.

Vihollinen oli koko yön suorit-

tanut tarkistusammuntoja eri kaliiperisilla tykeillään. Esisaaressa ei nukuttu.

Ja aamulla aloitti koko orkesteri tunnettuun tyyliinsä.

Tykistö tuli peitti koko saaren. Tuntui, että joka paikassa räjähti yhtä aikaa.

– Tänne ei kyllä jää kiveä kiven päälle . . . , ajattelin.

Saman tien alkoi mairhinnousu etelästä Suonionsaareen vahvan savuverhon suojassa. Siellä olleet eskadroonat joutuivat irtautumaan.

Sitten alkoi hyökkäys Ravansaareen salmen yli, jonka vihollinen ylitti muun muassa pikasilloin. 4.Eskadroona irtautui.

IRTI VIIME HETKELLÄ

Tilanne Esisaaressakin alkoi olla vaikea: komentaja apulaisineen oli pelistä pois, yhteyttä ei ollut mihinkään päin, tilanteesta ei tiedetty muuta kuin että vihollinen tuntui etenevän joka puolella ja hallitsevan täydellisesti merialuetta.

Lopulta myös 3.Eskadroonan päällikkö luutnantti *Verner Hipeläinen* katsoi, että saaresta oli lähdeittävä. Irtautuminen oli vaikeaa: osa veneistä oli häipynyt ja osa pommitettu päreiksi. Pääosa kalustosta oli varattava haavoittuneiden kuljetukseen ja ohiammutut saivat selvitä miten parhaiten taisivat. Joukko rakuunoita lähtikin matkaan uiden pikkusaaresta toiseen kohti manteretta.

Tämäkään tie ei ollut helppo, sillä monet menivät miinaan ja jäivät verta vuotavina rantakallioille. Usealle jo itse uintimatka oli liian pitkä ja huksumiskuolema kohtasi miehet ulapalla.

Alikersantti *Lehtosen* ryhmä oli kovilla. Se majaili Esisaaressa talossa, joka hajosi kokonaan tykistötulessa. Ryhmä menetti kaikki varusteensa ja aseensa. Sitten se lähti uiden kohti manteretta ja pääsi viimein Riihikallioon. Silloin suuri tykinammus osui keskelle ryhmää ja kaikki menehtyivät.

Tärkeät saaret oli menetetty kertaheitolla. Pääosa miehistä oli kuitenkin pelastettu ja taistelu jatkui lahden länsirannalla.

Jälkipyykkiä saarten puolustuksen nopeasta luhistumisesta puitiin kyllä pitkään . . . □

Vuosalmen mutta kesti

Puna-armeijan päästyä Äyräpään sillanpäästä Vuoksen yli joutui suomalaisten puolustus suuriin vaikeuksiin.

Vihollinen hallitsi koko taistelualuetta Äyräpään harjanteilta.

Suomalaisten oli pureuduttava tasaiseen maastoon vihollisen tähystyksen alla.

Puolustus horjui ja taipui, mutta kesti – juuri ja juuri.

Nuori täydennysmies kertoo.

YLITETTYÄÄN Vuoksen 9. päivänä heinäkuuta saivat venäläiset heti haltuunsa puolisen toista kilometriä syvän sillanpään. Tilanne oli veitsen terällä. Vuosalmen asemien murtuminen olisi merkinnyt koko Karjalan kannaksen puolustuksen romahtamista.

Meitä 1925 syntyneitä 18-kesäisiä nuorukaisia oli koottu Kätkisalmeen täydennysmiehiksi rintamalle. Joukossa oli enää enimmäkseen kirjureita, rättimikkoja ja muita apupalvelusmiehiä, jotka olivat jääneet jäljelle edellisistä täydennyseristä. Kaikkien koulutus oli vähän niin ja näin – osa ei ollut ehtinyt saada minkäänlaista taistelukoulutusta. Miten lie miehiä innostanut 30 kilometrin santsimarssi täyspakkaukset selässä – se jäi mieleen muutamista Kätkisalmissa vietetyistä päivistä.

AHOLAN PATALJOONAAN

Jouduin muiden mukana täydennykseksi majuri *Arvo Aholan* komentamaan Erillinen pataljoona 12:een.

Pataljoona oli alistettu *Adolf Ehrnroothin* JR 7:lle. Se oli juuri saanut käskyn lyödä Vuoksen yli tulleet venäläiset takaisin virtaan Mäntylän talon pohjoispuolella.

Komentaja toivotti meidät ujut nuorukaiset tervetulleiksi ja ilmoitti samalla selkeästi:

– Täällä on kovat paikat. Meidän tehtävämme on elintärkeä. Jos joku lähtee luvatta joukosta taaksepäin, hänet ammutaan paikalla ilman oikeudenkäyntiä.

Vaihtoehdot olivat aika vähissä.

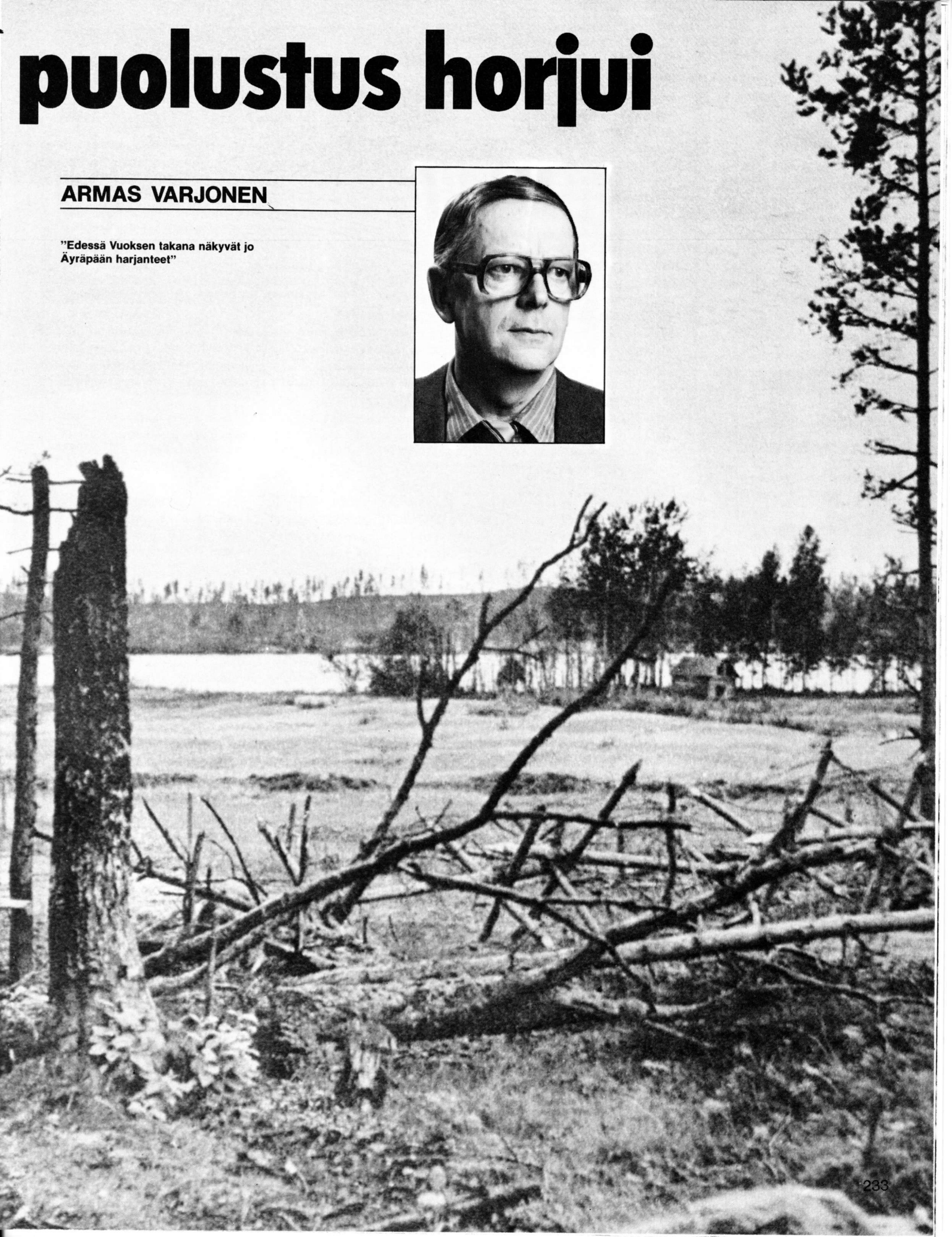
Laihialaispoika *Martti Kallio* määrättiin Aholan lähetiksi ja minut samaan hommaan vänrikki *Antero Alhon* joukkueeseen. Heti kärkeen saimme kaksin tehtäväksemme käydä tutkimassa, missä olivat edessä olevien suomalaisten joukkojen linjat. Juoksimme puolisen kilometriä eteenpäin löytämättä ketään – edessä ei ilmeisesti ollut omia. Palasimme takaisin.

Hyökkäys lähti käyntiin. Kosketus venäläisiin saatiin noin kello 11.00 metsän laidassa. Hyökkäys eteni rajusti Aholan

puolustus horjui

ARMAS VARJONEN

"Edessä Vuoksen takana näkyvät jo
Äyräpään harjanteet"

... horjui mutta kesti

komentaessa komppanioita pistooli kädessä vuoron perään eteenpäin. Meidän lähettien piti juosta viemässä käskyjä aina sinne, missä jokin porukka uhkasi jäädä jälkeen muista – hyökkäyksen rintama piti säilyttää suorana.

NUORUKAISEN TULIKASTE

Metsän reuna vallattiin suuremmilla tappioilla. Edessä Vuoksen takana näkyivät jo Äyräpään korkeat harjanteet. Muutamat porukat olivat jo pellolla menossa parin sadan metrin päässä, mutta Ahola käski heidät takaisin metsän suojaan. Venäläiset oli jo joka tapauksessa työnnetty aivan Vuoksen rantaan.

Hyökkäyksen aikana kohtasin nuoren elämäni ensimmäiset viholliset. Olin vain parinkymmenen metrin päässä, kun havaitsin asemissa olevat vanjat. Saman tien lensi minua kohti käsikranaatti, mutta se jäi hivenen vajaaksi ja ehdin heittäytyä matalaksi mättään taakse. Sirpaleet löivät ylitse.

– Ammu sinä sieltä sivulta, että päästään eteenpäin! huusin naapureille. – Tässä ei kärsi nostaa päätään...

Naapurit selvittivätkin tilanteen ja tälläkin kohdalla päästiin jatkamaan hyökkäystä.

Vänrikki Alho sai tehtäväkseen pataljoonan vasemman sivustan suojaamisen. Jouduin

moneen kertaan juoksemaan linjaa pitkin komentopaikalle.

Eräällä matkalla kohtasin yksinäisen vanjan, joka oli selin minuun vain viiden metrin päässä. En osannut pyytää häntä venäjäksi antautumaan, kun ei ollut opetettu – oli siis vain käytettävä asetta.

Ahola haki yhdessä lähettinsä kanssa välimaastosta vangin, jota hän kuulusteli ennen hyökkäyksen jatkamista. Komentaja yritti vangin avulla selvittää vastassa olevan vihollisen laatua ja määrää.

Vihollisen linnoitetut asemat olivat tällä suunnalla aivan Vuoksen rannassa. Jatkoimme hyökkäystä niitä kohti kello 14.00. Mäntylän talon suunnalla siihen osallistui ErP 12:n lisäksi ainakin JR 57:n ja JR 7:n miehiä.

Komppaniat pääsivät kovasti yrittäen parinkymmenen metrin päähän tavoitteesta. Siihen eteneminen pysähtyi kuin seinään. Tappiot olivat suuret ja joka puolella huudettiin lääkintämiehiä. Lähimmäs vihollista päässeet hyökkääjät jäivät kaikki palaamatta.

Kymmenisen minuuttia pyrittiin näissä asemissa vihollisen nokan alla ankarassa tulessa. Sitten miehet alkoivat auttaa haavoittuneita taaksepäin ja auttajien mukana vetäytyivät loputkin komppanioiden rippeistä. Palattiin metsän reunaan suojaan. Haavoittuneet kuljetettiin JSp:lle lääkärin hoitoon. Minäkin kannoin sinne yhden reiteen haavoittuneen.

HERMOT PINNALLA

Hyökkäys oli tehty avomaastossa ilman tykistön tukea. En tänäkään päivänä tiedä, miksi oma tykistö ei voinut ampua valmistelua. Tuskinpa suurempikaan joukko olisi päässyt Vuoksen rantaan saakka vain oman tulensa turvin.

Majuri Ahola vetäytyi viimeisten joukossa vanhoihin aseisiin metsän reunaan. Siellä odotteli häntä kuuden miehen porukka, joka oli päättänyt ampua majurin, koska tämä oli niin moneen kertaan ”tapattanut” komppaniansa melkein olemattomiin.

Ahola meni miesten luo ja selvitteli tilannetta.

– Ratkaisu on nyt veitsen terällä, hän sanoi. – Nyt ei auta ryhtyä tekemään tyhmyyksiä, suuremmat asiat ovat kyseessä. Menkäähän tuohon metsän reunaan ja käykää entisiin aseisiin – ryssä hyökkää taas kohta.

Miehet menivät vähin äänin kuoppiinsa.

Seuraavana päivänä 10.7. aamulla saatiin tieto, että Laguksen Panssaridivisioona saapuu avuksi. Sen tehtävä on puhdistaa Vuosalmen maasto vihollisesta ja ajaa vanjat takaisin Vuoksen taa.

Laguksen porukan mainehan oli kova – uskottiin sen pystyvän hoitamaan homman, joka oli meiltä jäänyt kesken.

Laguksen Jääkäripataljoona 5 oli meidän suunnalla, meistä vasemmalla. Sen hyökkäyksen piti alkaa kello 02.00. Samaan aikaan ilmestyivät taivaalle Stuka-syöksypommittajat, yhteensä 40 konetta.

Venäläisten ilmatorjuntatuli oli kauhea. Tuskin koneet pääsivät edes vihollisen taisteluhautojen tasalle, kun ne pudottivat pomminsa ja poistuivat Vuoksen uomaan pitkin pohjoiseen. Taivas oli aivan täynnä ilmatorjuntakranaattien hattaroita.

PUOLUSTUS HORJUU

Sitten alkoi vihollisen tykistön hirvittävä vastavalmistelu, joka kohdistui syvälle alueelle, vähän joka paikkaan. Tykistön röykkytystä kesti yhteen menoon kaksi tuntia. Ei kuullut enää yksittäisiä kranaatin räjähdysääniä, kaikki oli yhtä ja samaa aisteja huuhaavaa pauhinaa.

Rivit harvenivat vielä entisestäänkin. Tuntui, että vihollisen painostus oli kovin juuri tällä JR 7:n alueella, Äyräpään lossia vastapäätä, Karvolan ja Mäntylän talojen seuduilla.

Sanottiin, että meistä vasemmalla Laguksen Jääkäriprikaatin suunnalla oli jo useaan kertaan syntynyt pakokauhua. Olimme vänrikki Alhon kanssa siirtyneet lähemmäs pataljoonan komentopaikkaa. Hän käski minun ottaa yhteyden vasemmalla olevaan Laguksen porukan komppaniaan.

Läksin matkaan etsien samalla pistoolia, jonka olin aikaisemmin löytänyt, mutta sitten jossakin vaiheessa pudottanut.

Laguksen miehiä ei enää ollut missään. He olivat häipyneet kerta kaikkiaan. Joku oli jättänyt monttunsa reunalle panssarirykin, jota ei tietenkään olisi missään nimessä saanut jättää viholliselle. Otin sen mukaani ja läksin palaamaan takaisin.

Vanjat olivat tietenkin tulleet tyhjiin asemien läpi. Kolme puna-armeijan soturia marssi päätäväisesti selustaamme kohti entisen JP 5:n alueen läpi.

En ensin ollut varma, olivatko savun seassa ryteikössä hiipivät miehet omia vaiko vihollisia enkä uskaltanut ampua. Asia selvisi, kun käsikranaatti lensi kohti. Se ei osunut. Ammuin vanjoja kohti konepistoolillani lippaan tyhjäksi, mutta he painautuivat lepikon suojaan enkä tiedä osuinko. Ei ollut varaa lähteä katsomaan – piti olla tarkkana, kun pataljoonasta oli jäljellä enää muutamia kymmeniä miehiä.

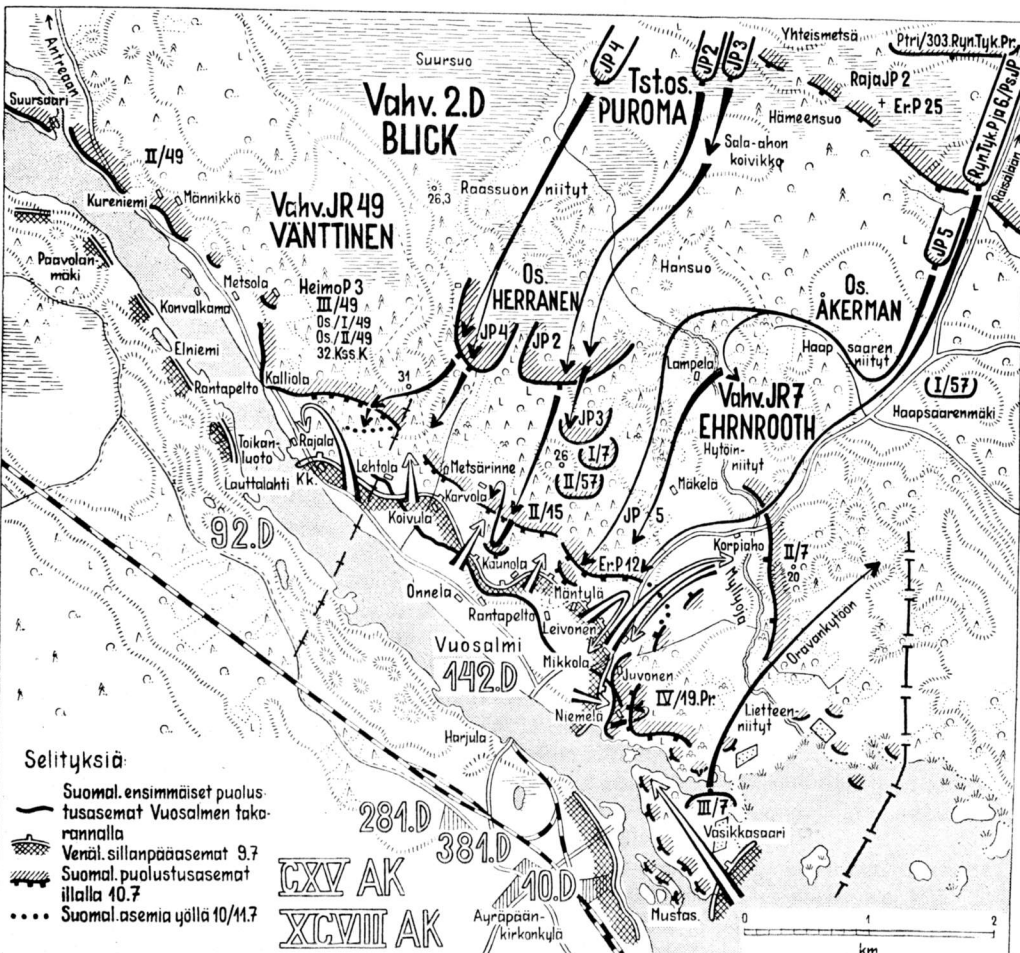
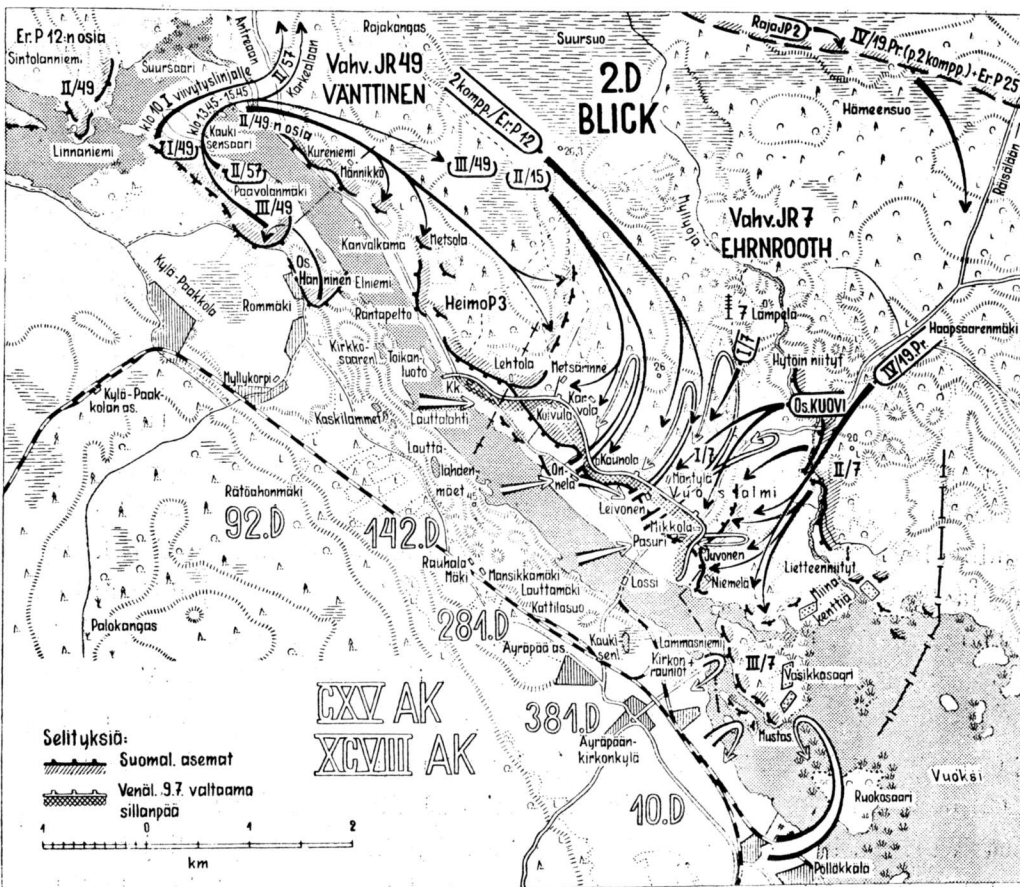
Yöllä yritettiin järjestellä puolustusta. Komppanianpäällikkö selvitteli juuri Alholle sivustan ryhmitystä kun häneen osui piiskatykin ammus ja päällikkökin oli pelistä pois.

HOMMA HOIDETTIIN

Seuraavana päivänä 11.7. kello 16.00 aikeen venäläisiä tuli Vuoksen yli mustana virtana. Satuain olemaan yksin komento-

Majuri Arvo Ahola, Mannerheimin ritari N:o 164, toimi jatkosodassa pataljoonan komentajana JR 7:ssä ja Er.P 12:ssa

paikalla. Veivasin puhelinta, joku vastasi ja pyysin tykistötulta. Tykistö rupesikin ampumaan. Ensimmäiset laukaukset menivät noin sata metriä liikaa vasemmalle. Pyysivät tähystämään seuraavia laukauksia ja ilmoittamaan, meneekö nyt paikalleen.

Seuraavat kranaatit osuivat aivan kohdalleen. Kerroin sen tykistölle, minkä jälkeen se ampui rajusti eikä sillä kertaa ammuksia säästännyt.

Seuraavana aamuna 12.7. ErP 12 vaihdettiin etulinjasta.

Siirryttiin taaksepäin. Oltiin poikki, kun kolme vuorokautta oli oltu ilman ruokaakin.

Seurasin viimeisenä miehenä vänrikki Alhoa. Laskin, että pataljoonan vahvuus oli majuri Ahola, pastori ja 21 muuta miestä.

Matkallakin tuli vielä kranaatteja ja Alho sai osuman sirpaleesta. Hänen matkansa päättyi siihen.

Komentajamme majuri Ahola sai myöhemmin syksyllä Mannerheim-ristin. Sen perusteluissa sanotaan muun muassa näin:

”9.7.44, jolloin vihollinen kolmen divisioonan voimin oli ylittänyt Vuoksen ja edennyt syväle aseimimme, teki majuri Ahola kahdella komppaniolla vastahyökkäyksen, joka heitti vihollisen pakokauhun vallassa pakoon. Juuri tämä hyökkäys vaikutti ratkaisevasti tilanteeseen vakaamuttaen puolustuksemme edullisemmille linjoille. Seuraavana kriittisinä päivinä majuri Ahola puolusti Mäntylän-Karvolan lohkoa pitäen sitkeästi puoliaan yhä hupenevilla joukoillaan vihollisen mitä voimakkaimpia hyökkäyksiä vastaan. Majuri Aholan tarmokas toiminta antoi joukoillemme aikaa järjestäytyä ja ryhmittyä uudelleen siten että vihollisen hyökkäys Vuosalmella lopullisesti saatiin pysäytetyksi.”

Nuo muutamat päivät Vuosalmella pysyvät aina mielessä. Jälkeenpäin on selvinnyt, että silloin ratkottiin Suomen kohtaloa. Vuosalmella mukana ollut veteraani ei ihannoisi sotaa. Taistelu on pahimmillaan tosi kovaa leikkiä – ei rentoa eikä karskia räiskimistä. Sen tuntevat vain mukana olleet.

Oli kuoltava kahteen kertaan

URHO T. K. NIEMELÄ

**Tapolan
5.Divisioonan
hämäläisrykmentti
JR 44 oli käynyt
ankaran ja
kuluttavan
viivytystaistelun
Syväriltä U-
asemaan.
Täällä se osallistui
raskaisiin
torjuntataisteluihin,
jotka pysäyttivät
vihollisen
suurhyökkäyksen
tällä suunnalla.
Kärsittiin pahoja
menetyksiä, mutta
näppärä mies
saattoi hyvällä
onnella selvittää
epätoivoisestakin
tilanteesta.**

HEINÄKUUN 15. päivän aamu valkeni kirkkaana ja lämpimänä – taivaalla ei näkynyt pienintäkään pilvenhattaraa. Kesäpäivä oli täydellinen.

Kello kahdeksan idylli rikkoutui: vihollisen tykistö keskitti jälleen tulensa asemiimme. Pesäkkeiden yllä surisivat sirpaleet kertoen kuoleman sanomaa. Räjähdyksineen katku, savu ja ruhjotun maan tuoksu täyttivät tienoon.

Miehet makasivat matalana kuopissaan.

Akkiä tykistötulen meteliin liittyi uusi ääni, lentokonemoottorien jylinä. Se läheni idästä.

Hetken kuluttua ulvoivat pommit. Maa vapisi, fosforin käry täytti tienoon, mutaa, soraa ja hiekkaa lensi ilmassa ja putosi sitten miesten päälle. Pomminsirpaleet ujelsivat ylitse ruhjoen puita.

Aurinko loisti enää punaisena pallona savun ja räjähdyspilvien läpi.

Valmistelu kesti neljä tuntia. Tuntui, että sen voima ei hetkeksikään vähentynyt – aseiden laatu kuitenkin vaihteli.

Odotettiin jalkaväen ja panssarivaunujen hyökkäystä.

VIHOLLINEN ON ASEMISSA!

Tulivalmistelun viimeisten minuuttien aikana oli vihollinen päässyt asemiin vasemmalla. Se oli tullut osittain oman tykistötulensa seassa ja kärsinyt tappioita omastakin tulestaan.

Murtuma asemassa oli tosiaasia – se oli nyt vain rajoitettava ja lyötävä aikanaan takaisin.

Alikersantti Korpi oli saanut tykistötulussa sirpaleen päähänsä. Haava oli hänen mielestään merkityksetön – hän sitoi sen itse ja valmistautui torjumaan vihollisen jalkaväen ryntäystä.

Täyttäessään konepistoolin lippaita hän ei huomannut, että naapurit olivat hävinneet molemmilta puolilta.

Noustessaan tähystämään hän totesi kaksi asiaa: hän oli pesäkkeessä yksin ja joka puolelta savun seasta kuului venäjänkielistä puhetta, huutoja ja komentosanoja.

Nopea silmäys kertoi, että

”Kaverit laahasivat JS:lle”

poispääsy pesäkkeestä oli mahdollonta. Huudot kuuluivat jo muutaman metrin päästä.

Korpi muisti, kuinka venäläiset olivat joskus pelastuneet tekehtymällä kuolleiksi. Se olisi viimeinen keino – vaihtoehtoina vain vankeus tai kuolema.

Korpi jäi liikkumattomana makaamaan poteron pohjalle, kasvot maata vasten.

Hetken kuluttua joku kumartui, ravisteli hiukan ”ruumista” ja otti kesäpuseron rintataskusta kompassin.

Korpi yritti olla hengittämättä, mutta sydämen hätäistä pompotusta hän ei voinut pysäyttää. Suljettujen silmien luomien raosta hän yritti varovasti tähystää ympärilleen – jos vaikka tarjoutuisi jonkinlainen pako-mahdollisuus . . .

EI OLLUT VIELÄ LOPUN AIKA

Viholliset olivat ilmeisesti huomanneet Korven elävän. Joka tapauksessa hänen viereensä py-

Joukkosidontapaikka, JSp., on valmistautunut ottamaan vastaan haavoittuneita

Kuva: Kaiponen

sähtyi koppelakkinen upseeri, joka veti kotelosta Nagant-pistoolin, tähtäsi sillä Korven päätä ja valmistautui laukaisemaan.

Korpi tunsu vartalonsa jäykistyvän. Jääkylmä värähdys kulki pitkin hermoja.

– Tämä on nyt kuolema! ajatus totesi – jotenkin hämäästi, kaukaisesti.

Korpi sulki silmänsä ja odotti.

Kuului naksahdus, kun pistoolin iskuri löi nalliin.

Patruuna ei ollut syttynyt.

Kuului puhetta, naureskelua. Hommaa ei kuitenkaan jätetty siihen.

Korpi makasi edelleen hengittämättä, tukehtumaisillaan. Hän tiesi kohta menettävänsä tajuntansa . . .

Lähin vihollinen survaisi pistimen alikersantin rintaan. Isku osui kuitenkin niin paljon vasemmalle, että pistin luisti pitkien kylkiluita ja teki vain lihashaavan pitkien kylkeä.

Repivä kipu laukaisi miehesä jonkinlaisen primitiivireaktion: huolimatta ympärillään seisovista vihollisista Korpi hypähti pystyyn ja syöksähti puuden sekaan. Luodit vinkuvat perään, mutta eivät osuneet.

Korpi juoksi savun seassa niin kovaa kuin haavoiltaan pääsi. Suunnasta ei ollut tietoa – oli vain päästävä mahdollisimman kauas äskeisistä telottajista . . .

Vastaan tuli aseet valmiina etenevä vihollisketju. Se eteni puolijuoksua, pistimet kivääreissä, hyvässä järjestyksessä.

VIELÄ KERRAN

Korpi heittäytyi viime hetkellä kaatuneen puun alle kranaattien murskaamaan maastoon.

– URAAAA!

Vihollinen aloitti rynnäkön ja painui juosten yli. Karjuntaan

sekoittui konetuliaseiden räinä.

Äkkiä jokin iski voimakkaasti Korven selkään.

Oliko hänet huomattu vai oliko joku vahingossa astunut päälle yli juostessaan?

Mitä nyt tapahtuisi . . . ?

Ei mitään.

Vihollisketju jatkoi voitokasta hyökkäystään jäämättä evakuoimaan kaatuneita.

Vähitellen Korpi saavutti jälleen tasapainonsa ja ryhtyi tutkistelemaan, missä päin voisi olla omia.

Missäpä muualla kuin siellä missä on kovin taistelun meteli.

Siihen suuntaan!

Korpi nousi seisomaan horjuvin polvin. Hän pysyi vaivoin pystyssä. Kaksi haavoittumista, vuorokausien valvominen ja siehullinen järkytys vaativat osansa. Mies oli melkein lopussa.

Melkein – mutta ei aivan!

Otettuaan suunnan alikersantti lähti kulkemaan horjuvin polvin, välillä levähdellen. Pimeän tullen hän saavutti suomalaisien asemat, vieläpä oman komppanian tukikohdan.

Häntä seurattiin monen aseiden tähtäinten läpi miehen laahautuessa kohti vartiopaikkaa.

– Stoi! Ruki verh! karjaisi vartiomies.

Korpi nosti kätensä ja yritti huutaa:

– Ettekö te saatat tunne oman komppanian miestä . . . ?

Eivät tunteneet – niin oli ulkonäkö muuttunut.

Vasta aivan lähellä huudahti paikalle ehtinyt ryhmänjohtaja:

– Sehän on Korven poika! Saivat sinun kaatuneen . . .

– Kaaduinkin – kahdesti . . .

Siihen loppuivat Korven voimat. Kaverit laahasivat hänet JSp:lle. □

KANSA TAISTELI

miehet kertovat

PALVELUKORTTI

Leikkaa irti alla oleva Palvelukortti ja käytä sitä kun:

1. Haluat osallistua Sanoma Aikakauslehtien järjestämiin markkinointiarvontoihin ja lehtikohtaisiin markkinointiarvontoihin. **2.** Haluat peruuttaa tilauksesi. Seitsemän (7) päivän kuluessa lehden ensimmäisen numeron vastaanottopäivästä voit peruuttaa tilauksesi veloitusetta (vastaanottopäivää ei lueta määräpäivään). Mikäli määräajan viimeinen päivä on lauantai tai pyhäpäivä, saa peruuttaminen tapahtua vielä ensimmäisenä arkipäivänä sen jälkeen. Tämän jälkeen peruutetusta tilauksesta veloitamme toimitetut lehdet. **3.** Haluat muuttaa osoitteesi. **4.** Haluat tilata Kansa taisteli -lehden itsellesi.

Huom. Tilaukset, osoitteenmuutokset ja peruutukset tulevat voimaan kahden viikon kuluttua ilmoituksen saapumisesta.

SOITTAMALLA

Asiakaspalveluumme hoidat kaikki tilaustasi koskevat asiat vaivattomasti ja nopeasti.
Puh. (90) 120 670.

Leikkaa tästä!

KANSA TAISTELI

miehet kertovat

PALVELUKORTTI

(täytä tekstaten, merkitse rastilla käsiteltävää asiaasi selventävät vaihtoehdot)

- Osallistun Sanoma Aikakauslehtien voimassa oleviin arvontoihin.
- Olen mukana myös voimassa olevissa lehtikohtaisissa arvonnoissa/tunnukset: _____
- Peruutan ____/____ 198 ____ alkaneen tilaukseni.
- Vaihdan kotia/osoitteenmuutostiedot tässä kortissa.
- Tilaan Kansa taisteli -lehden ____ kk:ksi, alkaen ____/____ 198 ____
- Olen jatkotilaaaja. Olen uusi tilaaaja.

Sukunimi	Etinimi
Jakeluosoite	Puh.
Postinumero	Postitoimipaikka

Allekirjoitus

Teippaa tähän osaan lehtesi takakannen oikeassa yläreunassa oleva osoitelipuke, josta käy ilmi asiakasnumerosi.

Osoitteenmuutostiedot: uusi osoite: ____/____ 198 ____ alkaen:

Uusi jakeluosoite	Puh.
Postinumero	Postitoimipaikka

Sanoma
Aikakauslehdet
Kansa taisteli
– miehet kertovat
PL 35
01771
VANTAA

Pitkärannan saariston sokkeloista taistelumaastoa

TAISTELIMME Laatokan pohjoisrannalla. Mursulan rannikolohkolla sijaisi Paimionsaari, jonka vihollinen oli vallannut. Sen vieressä oli kallioinen ja karu Vuoratsun saari – kuin sokeritoppa.

Komppaniamme 15. Prikaatin III Pataljoonan Konekiväärikomppania oli osillaan määrätty puolustamaan Vuoratsua.

Asemat eivät olleet kehuttavat, koska ei voinut kaivautua – jonkinlaista suojaa oli yritettävä hankkia kivistä ja hiekkasäikeistä rakennetuilla valleilla.

Konekiväärimme oli asemassa suuren kiven päällä, miehet kyyhöttelivät kiven takana. Lämmin kesä onneksi helpotti elämää karulla saarella.

Saaren puolustusta johti luutnantti *Olli Pohjama*, Kajaanin poikia. Konekiväärijoukkueemme lisäksi saarella oli pari kiväärijoukkuetta sekä kaksi kiinteää panssaritorjuntatykkiä. Kuljetukset suoritettiin aluksi veneillä, myöhemmin oli käytettävissä myös syöksyveneitä.

Monet ajatukset nousivat mieleen siinä asemia kaivellessa. Saari ei puolustustukikohtana ole niitä kaikkein miellyttävimpiä – on vettä niin edessä kuin takanakin...

UUNO IIVONEN

Pako Vuoratsusta 17.7.1944

Vuoratsun saari Laatokassa Pitkärannan edustalla oli talvisodassa kiivaiden taistelujen näyttämönä.

Kesällä 1944 oltiin jälleen napit vastakkain.

Tällä kertaa olivat vaikeudet vieläkin suuremmat, koska takana oli avoin ulappa.

15. Prikaatin III Pataljoonan miehet taistelivat Laatokan saarilla Pitkärannan edustalla

MAIHINNOUSU YLLÄTTÄÄ

Hiljaiseloa ei kestänyt kauan.

Aamuyöllä 17.7. olin yksin vartiossa konekiväärillä. Oli hiljaista ja rauhallista. Toiset nukuivat paljaalla maalla kivien kupeella. Linnut aloittivat aamukonserttinsa auringon noustessa.

Äkkiä ilmestyi saaren kaakoispuolelle kaksi vihollisen tykkiveneettä, jotka samantien aloittivat pikatulen saareen kaikilla aseillaan. Siihen yhtyvät vihollisen kenttätykistöpatterit. Saari peittyi räjähdyspilvien savuun, sirpaleet ulvoivat kivikoissa.

Hetken kuluttua syöksyi niemmen takaa esiin nopeita aluksia.

Maihinnoisuus!

Ryntäsin konekiväärille ja aloitin tulen. Syrjäsilmillä näin myös toisten syöksähtävän asemaansa.

Ammuin yhteen menoon suunnilleen puolitoista vyötä. Sitten aseeseen tuli häiriö: hylsy katkesi piippuun. Yritin saada sen pois ulosvetäjällä, mutta sekin särkyi.

Siihen päättyi ampuminen. Tuskin sillä oli suurtakaan merkitystä, sillä ampuessani olin selvästi nähnyt, kuinka luodit kimpasivat kipinöiden rautaisten veneiden kyljistä.

Tykkituli oli tuhonnut molemmat panssarintorjuntatykit, joilla olisi ilmeisesti ollut tehoa veneisiin. Suojattomassa maastossa kyyristelevät puolustajat kärsivät tappioita, jotka kasvoivat nopeasti.

Vihollinen oli päässyt maihin. Saaressa taisteltiin. Ylivoimainen vihollinen valtasi nopeasti maa-alaa.

ON LÄHDETTÄVÄ!

Pian kävi selväksi, että asemat on jätettävä. Vetäisin patruunavyön puukolla poikki, heitin aseensa olalleni ja läksin toisten perässä juoksemaan lastauspaikalle rantaan. Saavuin sinne viimeisinä yhdessä sotamies *Eino Oleniuksen* kanssa.

Moottorivene oli jo lähtenyt! Se oli parinkymmenen metrin päässä rannasta ja moottori kävi täysillä.

– Tulkaa soutuveneellä perästä!

Joku huusi moottoriveneestä meille.

Juoksimme veneelle. Samassa saapui rantaan konekiväärijoukueemme johtaja vänrikki *Lauri Ruuskanen*, Helsingin poikia, ja huusi:

– Odotatteko, että haen komppanianpäällikön luutnantti

Pohjaman mukaan?

– Odotetaan, vastasin.

Samalla aloin riisua päättäni ylimääräisiä varusteita – sotavuosien kokemus oli opettanut varovaiseksi. Kannatti aina varustautua pahimman varalle . . .

Pohjama lähetteineen syöksyi veneelle. Työnsimme sen irti, hyppäsimme sisään ja läksimme kiivaasti soutamaan kohti lähintä nientä ja omia joukkoja.

TUHON HETKET

Olimme päässeet noin viidenkymmenen metrin päähän rannasta kun luotisuihku tavoitti meidät.

Siinä sitä oltiin – täysin puolustuskyvyttöminä aukealla ulapalla, kuin mestauslavalla!

Kaikki tapahtui muutamassa sekunnissa.

Vänrikki Ruuskanen oli konepistooleineen kohottautumassa ampuma-asentoon veneen keulassa, kun luodit osuivat häneen. Hänen sotansa päättyi siihen. Edessäni soutanut luutnantti Pohjama lyhyesti istuimelleen. Hänen lähettinsä ehti kierähtää veneen laidalle ja jäi siihen, ylävartalo riippuen vedessä. Perässä ollut Eino Olenius lyhyesti luotien repimänä veneen pohjalalle.

En muista ajatelleeni tai päättäneeni mitään – luultavasti toimin aivan vaistojen varassa. Seuraavaksi havaitsin joka taupauksessa olevani vedessä.

Läksin uimaan takaisin saaren kivikkoista rantaa kohti. Tuuli painoi kuoleman veneen kohti aavaa ulappaa. Sen kohtalosta ei liene koskaan saatu tietoa.

Pääsin kivien suojassa rantaan. Viholliset eivät olleet huomanneet tuloani ja pääsin livahdamaan rannan suojassa sivulle. Sitten läksin paljain jaloin juoksemaan kohti saaren toista puolta. Juostessani pudottelin vaatteita yltäni. Ajatukseni oli yrittää uida mantereelle.

VIIMEINEN MAHDOLLISUUS

Melkein sattumalta saavuin toiselle lastauspaikalle.

Siellä oli vielä kaksi venettä!

Ryntäsin lähimpään ja läksin soutamaan. Taisi vetonopeus ja soudun voima olla melkoinen – saari jäi nopeasti taakseni.

Nyt oli jo pieni mahdollisuus pelastua. Omien luo oli matkaa kilometrin verran – kunhan eivät vain heti huomaisi . . .

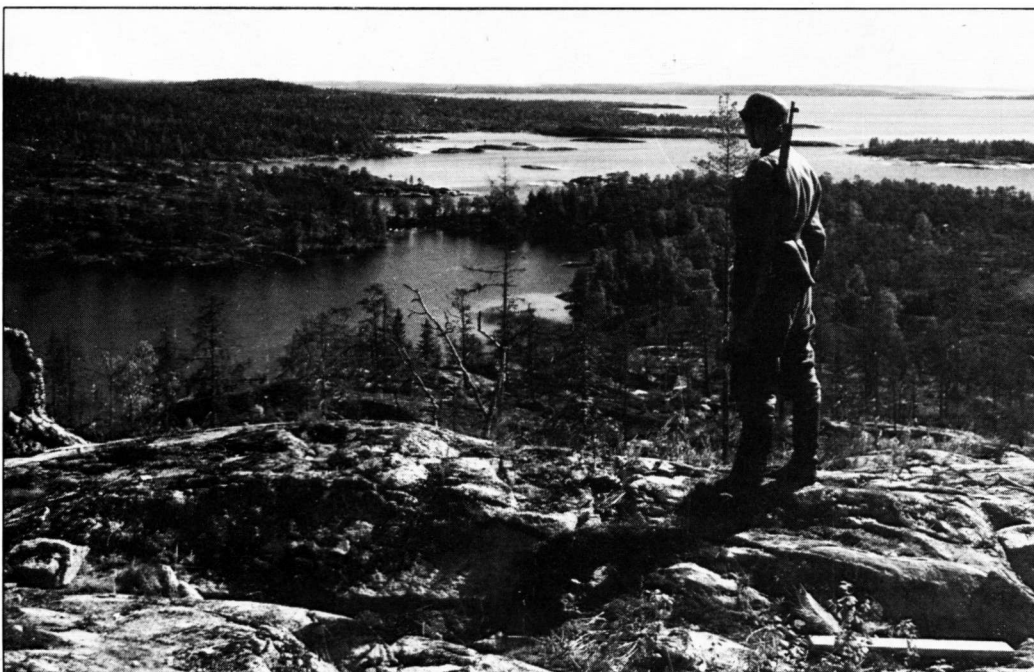
Totta kai ne huomasivat! Ympärieni alkoi sataa suorasuuntaustykin kranaatteja. Yritin soutaa mutkitellen vaikeutakseni tähtäämistä – tempoilin venettä sinne tänne.

Silloin katkesi airo!

Hyvä onneni ei kuitenkaan ollut minua jättänyt: veneessä oli vara-airot. Jatkoin soutamista kilpaa kuoleman kanssa.

Kuin ihmeen kautta pääsin lopulta rantaan ja omien luo. Henki oli tallella! Vasta täällä havaitsin, että niin minussa kuin veneessäkin oli lukuisia reikiä – en pystynyt edes kunnolla kävelemään.

Ensiavun jälkeen minut pantiin syöksyveneeseen ja suoraan kenttäsairaalaan. Sieltä pääsin sotasairaalaan Oulaisiin, missä viettämäni aika oli varmaan senastisen elämäni parhainta. Vieläkin muistelen kiitollisuudella sairaalan ystävällistä henkilökuntaa ja hyvää hoitoa. □

Saaristo on menetetty ja linja siirtynyt rannikolle. Vartio Hannukanniemessä 27.7. 1944

SA-kuva

TUHO TORJUTTIIN PUUTOISTEN SISSIPRIKAATIN TEHTÄVÄ JÄI SUORITTAMATTA

Kesällä 1942 tunkeutui korpirintaman läpi suomalaisten selustaan kokonainen puna-armeijan sissiprikaati, jonka tehtävänä oli hävittää Porajärven ja Suojärven alueet sekä nostattaa väestö kapinaan.

Valpas partionjohtaja paljasti varallisen vihollisen tuoreeltaan.

Sissiprikaati juuttui yli kuukauden kesällä käytyihin taisteluihin ja menetti kaatuneina yli 80 prosenttia vahvuudestaan.

Taistelu puna-armeijan valiomiehiä vastaan oli kovaa leikkiä.

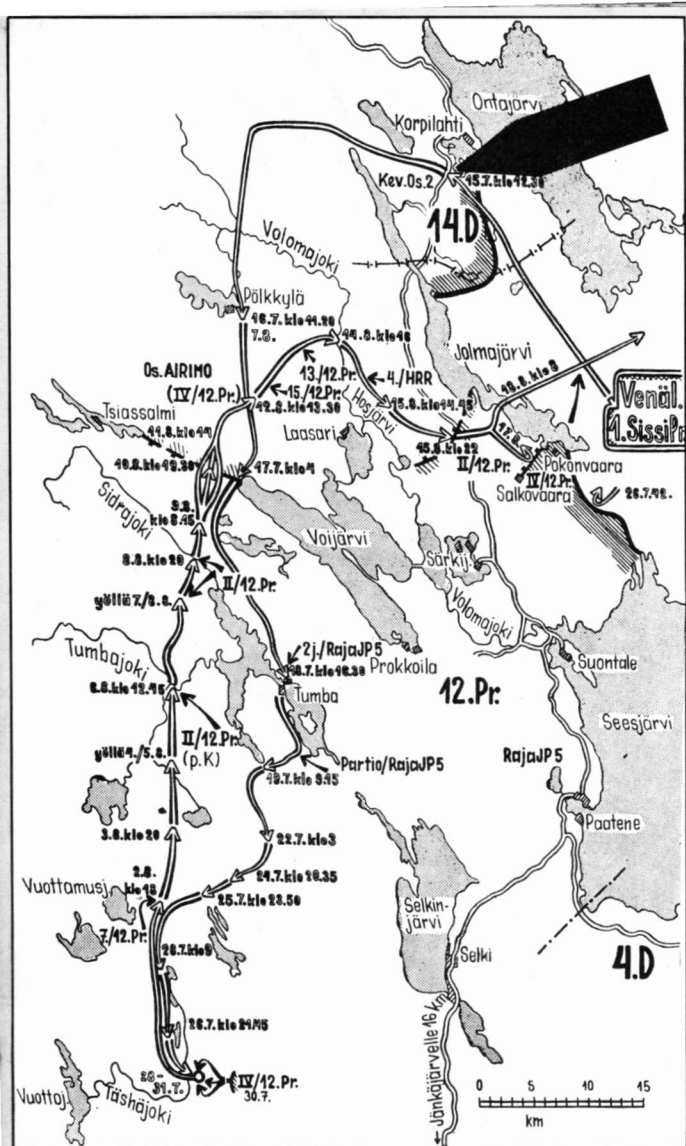
PENTTI PERTTULI

HEINÄKUUN 15. päivän 1942 kello 10.30 soi puhelin Kevyt Osasto 2:n komentopaikassa Korpilahden kylän maastossa Ontajärven rannalla Rukajärvi-Paatene maantien varressa. Soittaja oli Rajajääkäripataljoona 6:n Jääkärijoukkueen alikersantti *Kauko Pietikäinen*. Hän oli saman päivän aamuna lähtenyt ajamaan pyöräpartion johtajana mainitulta komentopaikalta tietä pitkin etelään kohti Kuusiniemen kylää Jolmajärven rannalla.

Tämä Korpilahden ja Kuusiniemen kylien välinen 18 km mittainen tieosuus kulki vinotain poikki Ontajärven ja Jolmajärven välisen kannaksen, jota puolusti kenttävartioryhmityksessä Kev.Os.2 (majuri *T. Hannila*) Raja JP6:lle alistettuna. Kenttävartiolinja kulki 5-10 km etäisyydellä maantiestä tien

Tällainen oli 1.Sissiprikaatin retki kokonaisuudessaan. Viiden viikon aikana se taivalsi kolmisen sataa kilometriä ja menetti kaatuneina viisi kuudesosaa vahvuudestaan. Partio Pietikäinen löysi sissiprikaatin jäljet nuolen osoittamasta paikasta 15.7. 42 kello 10.30

itäpuolella, tukikohtien välit olivat 2–4 km.

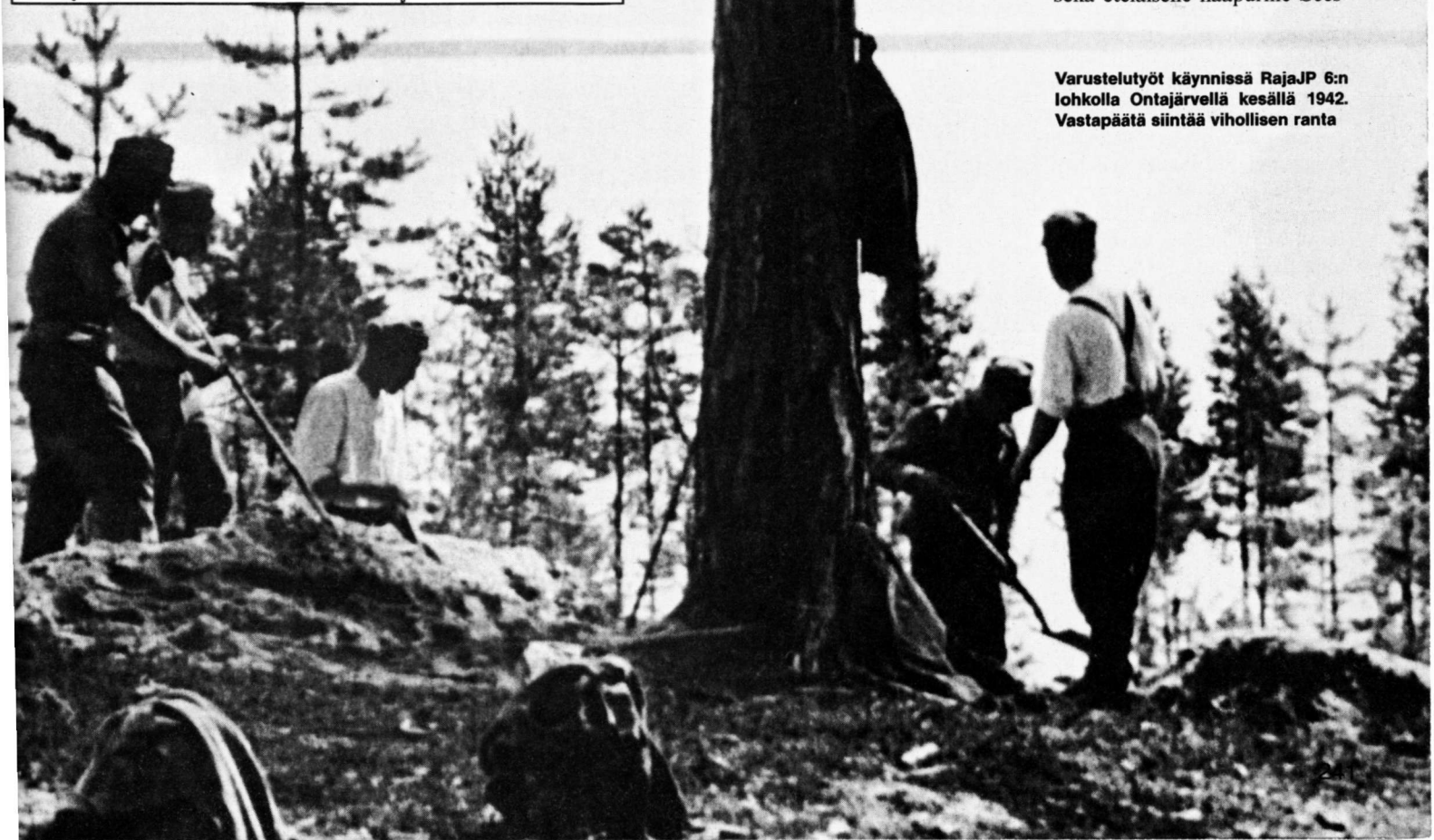
Koska mainittu erämaakan-
nas oli 14.D:n ja Maaselän Ryh-
män puolustuslohkojen sauma-
aluetta ja koska miehitys oli
näin harva, oli Raja JP6:n ko-
mentaja majuri *Matti Murole*
antanut käskyn, jonka mukaan
kannaksen valvontaa oli täyden-
nettävä kenttävartioiden välisen
yhteyspartioinnin lisäksi linjan
takana tapahtuvalla päivittäisellä
maantiepartioinnilla. Se oli
jääkärijoukkueen tehtävänä.

Tätä partiointia oli Pietikäi-
nen nyt suorittamassa. Mukana
hänellä oli vain kaksi miestä, ra-
jajääkäri *Vainö Raikaa* ja jää-
käri *Huugo Korhonen*.

Pietikäisen puhelinilmoitus,
joka hän antoi kytkettyään
mukanaan olevan puhelimen
tienvarteen vedettyyn kenttäpu-
helinlinjaan, sisälsi seuraavaa:
”Havaittu arviolta 100 miestä
käsittävän vihollisosaston jäljet
tienvarressa pisteen 162.0 kor-
keudella 8–9 km Korpilahdesta
etelään. En vielä voi ilmoittaa,
onko vihollinen edelleen tienvar-
simaastossa vai onko se jatkanut
etenemistään länteen.”

Mauri Hannila ilmoitti tiedot
esiintyneestä vihollisesta pohjois-
seen Pälkäjärvelle Raja JP6:n
komentajalle majuri Murolelle
sekä eteläiselle naapurille Sees-

**Varustelutyöt käynnissä RajaJP 6:n
lohkolla Ontarjällä kesällä 1942.
Vastapäätä siintää vihollisen ranta**

Tuho torjuttiin

järven–Jolmajärven lohkoa puolustavan Raja JP5:n komentajalle majuri *Viljo Kivikolle*.

TARKKOJA POIKIA

Alikersantti Pietikäinen sai puhelinkeskustelun yhteydessä tehtävän ryhtyä jäljittämään vihollisosastoa ja selvittämään, onko vihollinen yhä tien varressa vai onko se jatkanut matkaansa edelleen ja mikä siinä tapauksessa on sen etenemissuunta.

Tehtävä oli pienelle yksinälle partiolle rohkeutta vaativa. Varovasti liikkuen se tutki tienvarsimaaston noin kilometrin matkalta. Vihollista ei tavattu.

Partio lähti nyt sammalikossa ja kanervikossa näkyviä hajanaisia jälkiä tarkkaillen etenemään tienvarresta länteen. Jäljet vahvistuivat vähitellen jotoksiksi, joita alkoi esiintyä useita rinnakkain. Kilometrin matkalla selvisi, että vihollinen oli ylittänyt tiemaaston leveällä alueella ja alkanut sen jälkeen matkaansa jatkaen kokoontua samalle etenemisuralle.

Pietikäinen kulki miestensä kanssa parin kilometrin matkan aina Kalgjärven maastoon saakka.

Äkkiä kuului räjähdysten ääni. Rajajääkäri Raikaa oli astunut sammaleen alle kätettyyn polkumiinaan. Hän haavoittui liikuntakyvyttömäksi menettäen jalkateränsä.

Jääkäri Korhonen, joka aikaisemmin etenemisvaiheen aika-

na oli joutunut vihollisen vangiksi ja jota tällöin oli pistelty useilla pistimen pistoilla, ei kesännyt syntyneen tilanteen painetta, jossa vihollinen tuntui olevan välittömästi ympärillä. Hän lähti ryntäämään takaisin maantielle.

Pietikäinen jäi yksin haavoittuneen asetoverinsa kanssa. Hän tarkkaili hetken maastoa sormi konepistoolinsa liipasimella. Sitten hän keräsi molempien aseet ja varusteet, nosti haavoittuneen harteilleen ja lähti tuomaan häntä tien varteen. Täällä hän otti uudelleen yhteyden Kev.Os. 2:n esikuntaan, ilmoitti vihollisen etenemissuunnan 55-00 ja tilasi JSp:ltä ambulanssin. Samalla hän ilmoitti, että vihollisen vahvuus on todennäköisesti aiemmin ilmoitettua suurempi.

Toimet havaittua vihollista vastaan alkoivat välittömästi. Majuri Muroleen käskystä siirtyivät vihollisen jotoksille tai suorittamaan Ontajärven länsipuolella olevien järvien kannaksien varmistusta ja tiedustelua useat eri osastot.

Välittömästi hälytyksen tapahtuttua lähti liikkeelle myös Raja JP6:n Jääkärijoukkueen johtajansa luutnantti *T. O. Leskisen* ja varajohtajansa kersantti *Teuvo Laukkasen* johdolla. Parin tunnin sisällä olivat matkassa lisäksi luutnantti *T. Valmun* puoli komppaniaa III/JR 52:sta, kahden joukkueen vahvuinen Osasto *Perttuli* sekä joukkueet *Väisänen*, *Hytönen* ja

Rovala Raja JP6:sta sekä vielä kaksi 14.Divisioonan kaukopartio-osaston partiota.

PIRULLISET MIINAKENTÄT

Vaikka viholliseen ei vielä oltu saatu kosketusta havaittiin se heti takaa-ajon alkuvaiheissa vaarallisen juonikkaaksi ja samalla takaa-ajajien torjuntaan hyvin varustautuneeksi. Miehiä alkoi mennä polkumiinoihin. Ensimmäisenä menetti jalkansa rajajääkäri Raikaa niin kuin jo edellä mainittiin. Iltopäivällä meni jalkaterä jääkärijoukkueen rajajääkäri *Vaino Puntoselta*. Samoin kävi vänrikki Väisäsen joukkueen korpraali *Eino Virtasalolle* ja korpraali *Arvo Hussolle*. Myöhemmin yöllä menettivät jalkansa kaukopartiojoukkueesta alikersantti *Kaarlo Lukkari* ja jääkäri *Eino Kervinen*.

↑ RajaJP 6:n Jääkärijoukkueen poikia majapaikkansa edessä Ontajärven loholla kesällä 1942. Edessä vasemmalta Teuvo Laukkanen, Toivo Väisänen, Viljo Koistinen, nimi unohtunut, Kalle Heikkinen, takana vasemmalta Kauko Pietikäinen, Erkki Tikkanen, Martti Huotari, Veikko Martikainen, Viljo Karjunen, Antti Leinonen, Ville Tervonen, Tuomas Karjalainen, Uuno Hartikainen, Huugo Miettälä ja Huugo Korhonen

→ Rakennushommissa, toinen oikealta Kauko Pietikäinen

← Erämaasodan taitaja RajaJP 6:n komentaja majuri Matti Murole oli järjestänyt varmistuksen taitavasti. Tässä hän on lomille lähdessä

Penaalimiinan räjähdyksessä poikki repeytyneestä kumiteräsaappaasta esiin pistävä verinen jalkaterän tai nilkan jäännös, joka oli tuhrautunut suomutaan ja neulasiin, oli rumaa nähtävää. Haavoittuneille itselleen se oli järkytys. Totisia olivat myöskin vieressä ehjänä säilyneet asetoverit. Haavoittuneet sentään saatiin viimeistään 5–6 tunnin kuluttua Tiiksan kenttäsaarialaan – ensin maastosta tienvarteen kantaen ja sitten autokuljetuksella jatkaen.

Vihollinen oli sijoittanut miinakentänsä taitavasti: Ne olivat eteen sattuvien järvien ja lampien päissä, jonka vihollisen jotos kiersi, erilaisissa kapeikoissa ja jokien ylityspaikkojen molemmilla rannoilla. Kenttiä oli useita ja ne olivat laajoja käsittäen satoja mättäisiin tai jotosuraan kätettyjä miinoja. Ensimmäinen kentistä oli jo Kalgjärven pohjoispäässä maantien

osoittautui seuraavien viikkojen monissa taisteluissa taitavaksi, ovelaksi ja yllättäviin iskuihin pystyväksi.

DRAMAATTINEN ERÄMAASODAN NÄYTELMÄ

Vihollisen torjuntaan ja tuhoamiseen ryhdyttiin nyt tositoimin. Operaatioiden johtoon Maaselän ryhmän komentaja kenraaliluutnantti *Taavetti Laatikainen* määräsi 12. Prikaatin komentajan eversti *J. A. Mäkinien* 26.7. Lähimpänä apulaisenaan eversti Mäkiniemellä oli esikuntapäällikkönsä majuri *Eino Lassila*.

Tärkein osuus seuraavina viikkoina sissiprikaatia vastaan käydyissä taisteluissa oli Raja JP5:n lisäksi majuri *Pyökkimiehen* 12. Prikaatin II Pataljoonalla, majuri *Airimon* saman prikaatin IV Pataljoonalla, useiden pataljoonien jääkärijoukkueilla ja ratsumestari *Putkosen* Hämeen Ratsurykmentin 4. Eskadroonalla.

Alkoi lähes neljä viikkoa kestänyt erämaasodan näytelmä, äärimmäisen vaativa niin miehille kuin johtajille. Liikkeellä oltiin yötä päivää, joka hetki taisteluvälmiinä, tehtävästä toiseen siirtyen. Koettiin useiden kymmenien taisteluiden ja partiokahakoiden monikuviainen sarja. Näyttämönä oli 130–140 kilometrin pituinen ja parin peninkulman levyinen kaistale Pieningän saloa, Länsi-Euroopan suurinta yhtenäistä erämaaluetta, sen monet järvet ja joet, kukkulat ja harjanteet, niiden välissä piilevät lukemattomat lammot, upottavat suot ja niitä halkovat metsäkankaat. Lisävastuksina olivat pitkät etäisyydet, kulku- ja huolto-ongelmat, tilanteiden ja asetelmien jatkuva muuttuminen sekä alati ahdistavat sääski- ja mäkäräpilvet ja näille viikoille sattuneet runsaat saateet.

Vaikka laaja, moni-ilmeinen erämaa oli sissiprikaatin suojana, ei silläkään ollut helppoa. Takaa-ajoa suorittavien ja sulkuja järjestävien suomalaisten joukkojen puristus kasvoi päivä päivältä. Pahin sissiprikaatin vaikeuksista oli kuitenkin nälkä. Huolto, jonka oli määrä tapah-

ylityspaikasta noin 2 km länteen.

Takaa-ajajien oli pakko tulla varovaisiksi. Vihollisen jotokselä, joka nyt, sissiprikaatin siirtyttyä kulkemaan samaa jälkeä, oli jopa parisen metriä leveä ja 20–30 cm syvä kouru, ei ollut vara astella, kapeikat ja järvien päät oli kierrettävä kaukaa. Meno hidastui.

Tässä vaiheessa arvioitiin vihollisen vahvuudeksi 200–300 soturia. Todellisuudessa se oli yli 650.

Jo iltamyöhällä 15.7. sai majuri Murole radiotiedon takaa-ajavilta osastoiltaan, että vihollisen kulkusuunta, joka ensin vajaan 10 km matkalla oli ollut länsiluoteeseen ja länteen, oli kääntynyt suoraan etelään. Seuraavana aamuna tuli tieto, että vihollisosasto oli ohittanut Kuusniemen kylästä länsi-lounaaseen olevan Pölkkykylän ja samalla siellä ylittänyt Kuusnie-

mestä Pieningän erämaakylään johtavan polun.

Näin oli vihollinen siirtynyt Raja JP6:n vastuualueelta Maaselän Ryhmän ja siellä pohjoisimmasta lohokosta vastaavan Raja JP5:n vastuualueelle. Majuri Murole veti nyt vihollisen jäljiltä pois omat yksikkönsä. Jatkamaan jäi niistä vain luutnantti Valmu osastoinen. Hän oli jo varhaisessa vaiheessa saanut kosketuksen viholliseen ja pitänyt sitä sisukkaasti yllä käyden useita taisteluita vihollisosaston ja sitä verhoavien partioiden kanssa.

VANKI PALJASTAA TOTUUDEN

Ensimmäinen vanki takaa-ajetusta vihollisosastosta saatiin Tumban kylän luona 18.7. taistelussa, jonka vihollisen kanssa kävi kaksi joukkuetta käsittävä Raja JP5:n osasto. Vihollinen oli

tällöin ehtinyt edetä jo noin 60–70 km selustassamme.

Vangin kuulustelun tuloksena vasta kävi selville, millaisesta vihollisesta nyt oli kysymys: Se oli Murmannin radan varressa Sekeessä viikkojen aikana tehtävänsä erikoiskoulutettu 1. Sissiprikaati eli Puutoisten Sissiprikaati, jonka vahvuus oli kuusi komppaniaa eli noin 600 miestä ja 50 naista. Prikaatin tehtävänä oli edetä salassa suomalaisten selustaan ja täällä edelleen Suojärvelle saakka eli kulkea selustassamme menosuunnassaan 160–170 km taival. Sen tuli hävittää ja polttaa Suojärven ja Porajärven astutuskeskukset sekä lisäksi kesän ja syksyn aikaan tuhota muita kyliä, siltoja, suomalaisia esikuntia ja huoltokeskuksia. Lisäksi sen piti katkaista Suojärvi–Karhumäki -rautatie useaan otteeseen.

Ilmitullut vihollinen oli siis vahva ja vaarallinen. Lisäksi se

tua lentoteitse, ei toiminut kuin osaksi. Vihollisen lentäjät joko eivät löytäneet joukkoa tai heidän pudottamansa muona- ja tarvikepakkaukset putosivat suomalaisten käsiin.

VAIN RIPPEET PELASTUIVAT

Ratkaisevan tappion sissiprikaati kärsi taistelussaan IV/12.Pr:n komppanioita vastaan Tšahjoella 30.–31.7. kuljettuaan etelään 100–120 km. Muun muassa komentaja majuri *Ivan Grigorjev* kaatui.

Prikaati luopui nyt pyrkimästä tavoitteeseensa. Se kääntyi paluumatkalle. Toistuvissa taisteluissa takaa-ajavien suomalaisten kanssa se kärsi jatkuvasti tappioita.

Huvenneena kuudenteen osaan alkuperäisestä vahvuudesta sissiprikaati selvisi lopulta omalle puolelleen johtavaan Jolmajärven ja Ontajärven väliseen erämaahan. Viimeisen taistelunsa se kävi 18.8. Jolmajärven Parakkiniemessä olleen Raja JP5:n kenttävartion kanssa oltuaan suomalaisten selustassa 32 vuorokautta. Kotiin selvisi Puutoisten sissiprikaatista vain 100–120 sissiä. Suomalaisten tappiot olivat kuukauden kestäneissä kymmenissä takaa-ajotistelussa ja partiokahakoissa yhteensä 35 kaatunutta ja 70–80 haavoittunutta, useat heistä miinoissa jalkateränsä menettäneitä.

PARTIONJOHTAJA MUISTELEE

Kauko Pietikäinen on sodanjälkeiset vuodet elellyt maatilallaan Pielaveden Vaaraslahdessa. Nykyisin hän on jo luovuttanut tilanpidon pojalleen Pentille. Puhelinkeskustelussa viime tammikuussa hän kertoo tämän kirjoittajalle – läheiselle aseveljelleen – seuraavasti: ”Olimme jääkärijoukkueessa tätä pyöräpartiointia Korpilahden ja Kuusniemen välillä jo toukokuusta lähtien suorittaneet. Matka oli yhteen suuntaan 18 km. Vuoro sattui joukkueen joka ryhmälle pari kertaa viikossa.

Se oli jo mennyt rutiiniksi. Olisi sen tehtävän tietenkin voinut huolettomamminkin tehdä.

Mutta minulla kun on semmoinen rauhallinen ja perusteellinen luonto. Ajelin hiljaa siinä partiomme keulalla, pyrin katselemaan tarkkaan maantien pintaa ja tien reunuksia.

Tien pinta oli silläkin kohdalla aivan sileä, ei siinä mitään jälkiä ollut. Vanja oli ne huolella lakaissut pois.

Mutta silmäni sattui pari kohtaa tien reunapenkassa. Kanervat olivat painuneet oudosti maahan.

Nousin pyörältä ja menin katselemaan.

Ja sieltähän jälkiä sitten rupepsi löytymään! Kyllä vanja niitä kanerviakin oli pystyyn nostellut noin kymmenen metrin kaistalla pitkin tien vartta, mutta painautumia oli kuitenkin jäänyt. Ei ollut vanja ollut sittenkään tarpeeksi huolellinen.

Oli vähän totinen olo siinä ensin alkuun. Tuli mieleen, että vanja on väijyksissä välittömästi lähettyvillä... Ja meitä oli vain kolme miestä... Helpottihan se kun ei vihollista tiemaastosta sitten löytynytäkään.

Toinen kova tilanne tuli parin kilometrin päässä Kalgjärvellä, kun jäljitimme vanjojen joksia. Raikaa meni miinaan. Ymmärrän kyllä sen, että Korhonen lähti välittömästi karkuun. Niin pahasti häntä oli vanja pistimillään räähännyt kuukausia aikaisemmin. Minulle vain jäi yksin aika homma tuoda Raikaa pois sieltä maastosta.

Ei se ihan kevyt poika ollut. Lisäksi meillä oli molemmilla konepistoolit ja neljä täyttä lipasta vyöllä ja vielä leipälaukut. Nekin piti samalla kantaa mukana. Puhelimen olin onneksi jättänyt tienvarteen. Oli se semmoista äheltämistä siinä kanervikossa.

Taisin aina välillä kirotakin. Mutta koko ajan oli mielessä: Kaveria en jätä! Ja olihan minulla kohtalainen kunto. Olin maatalon poika ja siihen aikaan käsiteltiin viljaa sadan kilon säkeissä! Niitäkin olin tottunut nostelemaan!”

Näin muistelee alikersanti Kauko Pietikäinen, partionjohtaja, jonka tarkkasilmäinen havainto oli taustana sille, että Suojärvi–Porajärvi-seutu onnistuttiin pelastamaan kesällä 1942. □

TAUNO ROSTI

Rajamies toimi vihollisen hyväksi

Välirauhan vuosina oli pintavakoilu uuden rajan tuntumassa vilkasta.

Venäläiset pyrkivät tietenkin väräämään palvelukseensa myös sotilaita, joista oli eniten hyötyä asiantuntijoina.

Kiinni joutuneen kohtalo täyttyi nopeasti.

TOIMIN jatkosodan alussa lääkintäaliupseerina eversti Kempin JR 7:n III Pataljoonan JSp:llä. Pataljoonan komentaja oli kapteeni *Marttinen* ja lääkäri tohtori *Per Olof Therman*.

Pataljoona koostui Kiteen, Kesälahden, Uukuniemen ja Saaren pitäjien reserviläisistä.

Rykmentti ylitti Moskovan rauhan rajan iltayöstä Saaren pitäjän kohdalla. Edessä oli Tyrjän kylä, jonka tuntumaan päästiin aamuyöllä. Siihen eteneminen pysähtyi voimakkaasti linnoitettujen asemien eteen.

Joukkosidontapaikka perustettiin lähelle etulinjaa.

Aluksi oli rauhallista. Sitten venäläisten tykistö muuttui yhä aktiivisemmaksi ja tarkemmaksi – ammunta ei enää ollut summittaista huiskimista, vaan kes-

kitykset tulivat tarkasti oikeisiin osoitteisiin aiheuttaen tappioita niin etulinjassa kuin sen takana. Myös hyvin naamioituiden ja suojatut selustan kohteet saivat niskaansa tarkasti osuvia tulikuja.

Pataljoonamme siirrettiin toiselle alueelle, maantien varteen Tyrjän kylän aukeiden reunaan. Lähellä oli korkea kukkula, jolta oli eteen hyvä näkyvyys. Siitä taisteltiin kiivaasti ja se oli välillä venäläistenkin hallussa.

JSp. oli venäläisten rakentamassa korsussa sadan metrin päässä etulinjasta.

Tie johti suoraan vihollisen puolelle. Monet kuljettajat tulivat korsuumme kysymään osoitteita, jolloin varoittelin heitä lähellä olevasta vihollisesta.

OUTO KAVERI

Aloin pelätä, että joku ajaisi vahingossa etulinjan läpi, ja laitelin oma-aloitteisesti tielle esteen aidaksista ja risuista. Samalla tulin pitäneeksi silmällä liikennettä.

Alueella liikkui usein kolmissakymmenissä oleva rajamies, jolla ei näyttänyt olevan täällä mitään erityistä tehtävää. Keran hän kyseli minulta erästä kotipitäjäni Saaren miestä. Myöhemmin selvisi, että rajamies oli itsekin kotoisin samasta pitäjästä.

JSp. majaili tien vierellä

Kuva: Kaiponen

Rykmentti ylitti rajan

Eräänä aurinkoisena päivänä joskus puolen päivän jälkeen samainen rajamies ajoi pyörällään tekemäni esteen luokse ja alkoi nostaa polkupyöräänsä sen yli.

– Hei kaveri! huusin. – Älähän mene pidemmälle, siinä on etulinja sadan metrin päässä.

– Minä vien vain pyörän tuon mutkan taakse ja menen tapaamaan yhtä kotipitäjäni miestä, vastasi rajamies.

Sinne hän häipyi pyörineen.

Hetken kuluttua kerrottiin etulinjasta, että samainen vartiopari ei ollutkaan etsinyt kaveriaan, vaan oli ajanut täyttä vauhtia läpi linjan vanjojen puolelle. Kukkulalla olleet vartiomiehet olivat huutaneet ja ampuneet varoituslaukauksia, mutta rajamies vain lisäsi vauhtia. Vihollinen yhtyi leikkiin ampuen bunkkereistaan etulin-

jaamme sen pitämiseksi matalana samalla varoen osumasta pyöräilijään. Tämä livahti vihollisen puolelle.

Nyhdän asia oli selvä. Oli vain järjestettävä näytelmän toinen näytös.

VAKOILU LOPPUU

Vartiomiehet saivat erikoisohjeet miehen suhteen. Häntä odotettiin koko päivän, mutta mitään ei näkynyt eikä kuulunut.

Sitten tuli yö. Puolenyön jälkeen vartiomiehet totesivat saman miehen ajavan pyörällään kovaa vauhtia vihollisen puolelta omia linjojamme kohti.

Enää ei pahemmin huudeltu – aseet puhuivat. Rajamies tuupertui ojaan. Luoti oli osunut vatsaan.

Kukkulalla olleet lääkintämiehet kävivät hakemassa sankarin ja kantoivat hänet JSp:lle. Luoti oli osunut alavatsaan reipen sitä aika pahasti – suolistokin oli näkyvässä nyrkinkokoinen kimpale.

Sidoimme hänet asianmukaisesti. Mies oli aivan hiljaa.

– Milläs asioilla sitä liikutaan? kysyi lääkäri hoidon päättyttyä.

– Menin tapaamaan tuttua kaveria ja eksyin, vastasi kaveri nopeasti.

Mies oli aivan hyvässä kunnossa eikä välitöntä vaaraa ollut. Lääkäri pani lähetin matkaan hakemaan pataljoonan komentajaa paikalle. Tämä saapikin nopeasti.

Hänellekin mies kertoi menneensä tapaamaan nimeltä mainittua reserviläistä.

Tässä hän teki erehdyksen. Lähetti haki paikalle mainitun miehen, joka kyllä ilmoitti tuntevansa rajasoturin ulkonäöltä, mutta ei voinut ymmärtää, että tällä olisi ollut hänelle mitään asiaa – he olivat jokseenkin vieraita toisilleen.

Komentaja pani kaverin tiukalle.

– Kyllä tämä tästä selviää, kyllä tämä selviää, jankutti mies moneen kertaan. Muuta ei hänestä herunut.

Lääkäri kirjoitti lähetteen eteenpäin.

KORUTON PÄÄTÖS

Kiteeläinen Onni Halttunen lähti kuskaamaan kaveria Sairasautoasemalle. Läksin saattamaan ajellen pyörällä kärryjen vieressä.

Ryhdyin vielä kokeeksi jututtamaan kaveria.

– Kyllä tämä tästä vielä selviää – ei tässä mitään...

Mies jankutti jatkuvasti samaa lausetta.

– Sinä olet ryssän vakooja! pamautin suoraan. – Saitpa paljon pahaa aikaan, tapoit monta hyvää miestä ryssän tykistötulessa.

Toinen ei puhunut mitään.

– Sinulla on nyt tilaisuus puhua, jatkoin. – Sinä kuolet joka tapauksessa parin vuorokauden sisään, joten on sama mitä puhut. Voitit nyt tehdä isänmaalesikin palveluksen, kertoa kaiken suoraan ja ilmoittaa muiden petteurien nimet.

Mies tuli yhä pelästyneemmän näköiseksi, mutta ei suostunut puhumaan.

Aurinko oli jo noussut, kun saavuimme perille. Lähetin kenttäsairaalaan sanan miehen tekemisistä.

Jälkeenpäin sain vain tietää, että mies sai vakoojan tuomion. Yksityiskohdat eivät ole tiedossani.

Vihollisen tykistö tuli jatkui tarkkana pataljoonan alueelle. Se näytti tietävän tarkalleen ryhmityksemme ja tavanmukaisten toimien aikataulun – kranaatit iskivät tarkasti ja aina arimpaan paikkaan.

Sitten sota jatkui. Hyökättiin Tyrjään. Sinä yönä meni JSp:mme kautta 312 haavoittunutta. Kolme lääkäriä sitoi keskeytyksettä.

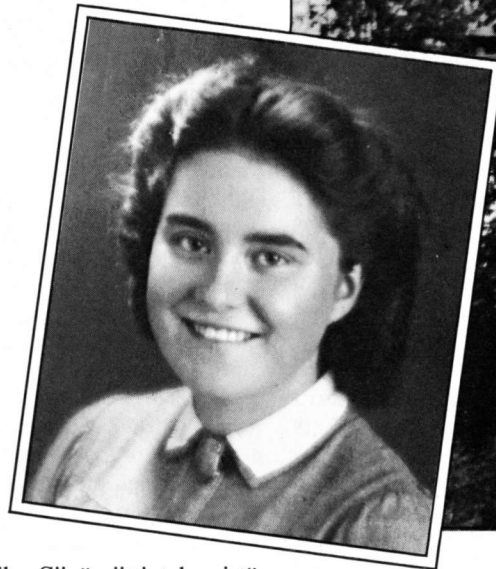
Tyrjän valtauksen jälkeen loppuivat tarkat tykistökeskitykset – venäläinen tykistö ryskytteli jälleen pitkin metsiä aiheuttamatta pahempia vaurioita. En koskaan saanut tietää, miten rajamies oli värvätty vihollisen palvelukseen ja mikä oli hänen osuutensa puna-armeijan tykistön poikkeuksellisen tarkkaan tulitoimintaan. □

KIRSTI KATVE:

Nuoren lotan viimeinen sotakesä

Kenttäsairaalassa Karjalan kannaksen painopistesuunnalla kesällä 1944 nuori tyttö joutui kokemaan sodan koko tragiikan. Siinä iässä mukautuu ja jaksaa. Ankarat työ oli myös terapiaa kotinsa ja kotiseutunsa menettäneelle.

OLI KEVÄTKESÄ 1944. Kotini oli Viipurin lähellä, Karisalmella. Olimme muuttaneet sodan aikana sinne takaisin niin kuin hyvin monet muutkin karjalaiset.

Luotimmehan kaikki siihen, että Karjala on taas ikiajoiksi meidän. Koteja kunnostettiin tai uutta rakennettiin, minkä vain pula-aika myöten antoi. Maata oli alettu taas viljellä, elämä hymyili sodasta huolimatta. Olimme onnellisia saadessamme olla jälleen rakkaalla kotiseudullamme.

Yksi veljistäni ei enää ollut kanssamme. Hän oli kaatunut Talissa 1941 ja lepäsi Malmin sankarihaudassa. Veli oli lähtenyt vapaaehtoisena mukaan jatkosotaan.

Kävin Viipurissa koulua, kunnes se helmikuussa 1944 lopetettiin. Me lukiolaiset kävimme sitten tenttimässä aineita opettajien kotona, toukokuussa sekin loppui.

Meillä oli Karisalmella puu-

tarhatila. Siinä riitti tekemistä kaikille – suurimmasta pienimpään. Pidimme kerran puutarhatyötalkootkin ajan hengen mukaisesti.

Paikkakunnalle oli kevättalvella siirretty ”Laguksen porukka” itärintamalta. Sotapojat tulivat mielellään talkoisiin, kun siellä oli tyttöjäkin.

Saunapadassa keitettiin soppaa, että kaikille riitti. Työ kävi joutuisasti isolla joukolla. Talkoitten päätyttyä saimme äidin luvalla vähän tanssiakin. Ei yhtään haitannut, vaikka orkesterina oli vain vanha veivattava grammari ja muutama levy, jotka suurella vaivalla olimme saaneet hankituiksi. Levyistähän oli hirveä pula siihen aikaan. Suosituin kappale taisi olla Olavi Virran laulama ”Kun ilta ehtii”.

Näissä talkoissa syttyi rakkauskin: myöhemmin yksi Laguksen poika ja kylän tyttö solmivat avioliiton!

Kevättöiden tultua tehdyksi

olin vapaa lähtemään lottakurssille Heinjoelle. Olin silloin 17-vuotias – että ikäkin jo riitti. Niin sitten ystäväni Maijan kanssa matkaan.

VAARA UHKAA

Tilanne Kannaksen rintamalla alkoi niihin aikoihin olla huolestuttava. Kurssi vietiin läpi pikavauhtia, sillä rintama läheni joka päivä.

Evakkojonot Itä-Kannakselta alkoivat virrata Heinjoenkin ohi länteen päin. Se oli surullista nähtävää. Aavistin jo, että kotiseutunikin liittyisi pian evakuoitaviin paikkakuntiin.

Pelko sydämessä palasimme kurssilta kotiin. Tilanne siellä oli aivan toinen kuin kurssille lähtiessämme. Laguksen porukka oli siirretty jo rintamalle.

Kotitalomme oli suuri, kymmenen huoneen asumus, ja siihen oli nyt sijoitettu kenttäsairaalan B-osasto. Perheemme

asui tilapäisesti portinvartijan mökissä ja teki evakkoon lähtöä.

Isoaisiskoani ja minua odotti komennus Juustilaan muonitus-tehtäviin. Meille kävi kuitenkin niin, ettei tarvinnut lähteä mihinkään – apua tarvittiin paikan päälläkin. Saimme määräyksen kotiimme sijoitettuun kenttäsairaalaan.

Isä oli tietysti sotatoimissa. Äiti ja veljet lähtivät pakomatkalle Keski-Pohjanmaalle, missä mummo jo odotti. Hän oli jäänyt sinne talvisodan jälkeen sukulaisten hoiviin.

Kun rintama läheni lähene mistään Viipuria, muutti kenttäsairaalammekin edelleen länteen päin. Niin jouduimme mekin jättämään kotimme. Syntymäkoti jäi taakse eikä sinne sen koommin ole päässyt käymään kuin muistoissa. Karisalmi, vaajaat 20 km Viipurista, on edelleen turisteilta kiellettyä aluetta.

Löysin äskettäin kuolleen äitini jäämistöstä seuraavan yli 40

Kaunis koti jäi Karisalmelle

vuotta sitten kirjoittamani kirjeen.

ANKARAA TYÖTÄ

Teltassa 3/7 1944

Rakas Äiti ja kaikki muut!
Kiitos eilen tulleesta kortista. Olen saanut aikaisemmatkin kortit puutteellisesta osoitteesta huolimatta. Me olemme taas muuttaneet pois entisestä paikasta. Olemme nyt jossakin Taaavetin ja Savitaipaleen välimailla. Tämä on oikein kaunista seutua.

Tulimme heinäk. 1 pv:ää vasten yöllä. Kyllä se vasta oli touhua! Ei ollut sijoituspaikkaakaan tiedossa, kun läksimme matkaan. Autokolonnamme joutui seisomaan tuntikausia yöllä Savitaipaleen kirkolla. Viimein päädyimme tänne. Nyt perillä olemme saaneet pari päivää levätä, kun potilaita ei ole vielä tullut.

Kyllä loppuaika Lempiälässä olikin ihan kamalaa! Haavoittuneita tuli ja tuli. Heitä oli pikakin täynnä. Tohtorit tekivät työtä yöstä päivää. Aina kun saatiin kaikki selväksi, tuli taas uusi joukko potilaita. En tiedä, onko Sisko kirjoittanut työvuoroistamme. Emme ole sattuneet samaan vuoroon yhtään viime aikoina. Tehtiin 12 tuntia työtä, sitten kuuden tunnin lepo. Yöväpa oli 12 tuntia, jos oli! Työtä oli niin paljon kuin tekemään ehti. Raskain oli tietysti valvomisvuoro. Kerran sattui, että jouduin valvomaan kolme yötä peräjälkeen. Kun olisi ollut nukkumavuoroni, tuli ryhmällemme keskellä yötä siirtomääräys osasto A:hän Tiuruniemeen. Ylös vaan ja muutamassa minuutissa pakkaukset valmiiksi. Satoi kaatamalla mennessämme sinne kuorma-auton lavalla. Olisin kyllä ollut läpimärkä, ellei yksi lääkintämiehemme olisi suojannut minua isolla manttelillaan.

Konnunsuon kohdalla klo 2:n aikoihin yöllä kulki saksalainen

Tiikerihyökkäysvaunukolonna edellämme. Koneet jyrisivät taivaalla yläpuolellamme. Sota tuntui oikein luissa ja ytimissä.

Meille oli kuitenkin tehty väärä hälytys. Sinne ei tullaakaan potilasruuhkaa, mitä oli odotettu. Seuraavana päivänä meidät kuljetettiin takaisin tuttuun B:hen. Kyllä olimme hyvillämme!

Joskus Lempiälässä väsytti niin, ettei olisi pysynyt pystyssä ilman coffeintabletteja. Virkistyihan niistä joksikin aikaa.

Älä, Äiti, ole yhtään huolissasi. Meiltä ei puutu täällä mitään. Olen aivan tyytyväinen täällä oloon. Ruoka on hyvää ja sitä saa tarpeeksi. Mitään ruokatarpeita tänne ei tarvitse lähettää. Meillä oli paljon vähemmän ruokaa kotona Karisalmella. Täällä armeijassa on enemmän ruokaa kuin kotirintamalla.

TYÖ ON TERAPIAA

Ja vielä työstä. On vain hyvä, että sitä on paljon. Tuntee todella olevansa avuksi. Mukavahan tämä pieni taukokin kyllä tässä välillä on. Ehkä jo huomenna alkavat kiireet. Tänään käymme tekemään sidetarpeita. Se ei kaiken jälkeen tunnu työltä eikä miltään. Tuttua jo Karisalmien lottatyttöajoilta. Et usko, kuinka olen täällä tyytyväinen.

Kenttäsaairaalamme kautta sotasairaalaan on kulkenut satoja poikia näinä viikkoina. Joukossa on ollut tutujakin mm. alakerran Reijo Malmilta. Papereista sattui silmiini nimi Pauli Helen, hankin Malmin naapureitamme, mutta hänet oli silloin jo evakuoitu. Melkein kaikki potilaathan viedään täältä sotasairaaloihin.

Eräänä kovana päivänä, kun oli tuotu haavoittuneita enemmän kuin koskaan aikaisemmin, tuli eräs lotta sanomaan, että muuan Keski-Pohjanmaan poika kysyy minua. Hän olikin vanha tuttu, Karhilan Pertti Karhista. Siitä talosta, missä on kymmenen poikaa ja seitsemän etulinjassa – muistatko? Pertti oli haavoittunut käteen. Kyllä siitä vielä hyvä tulee. Hän tuli

Lääkintälottien työstä oli romantiikka kaukana

Punalippu-lehdessä kyselee muuan tamperelaistytö omaisiaan mainiten näiden muuttaneen ”joskus 1930-luvulla” Neuvostoliittoon, minkä jälkeen ”asuinpaikka on ollut Pitkäranta”. Tuon verran sitä tiedetään maantiedosta ja historiasta – Suomessa.

Jos ei tiedetä vallan paljon naapurissakaan.

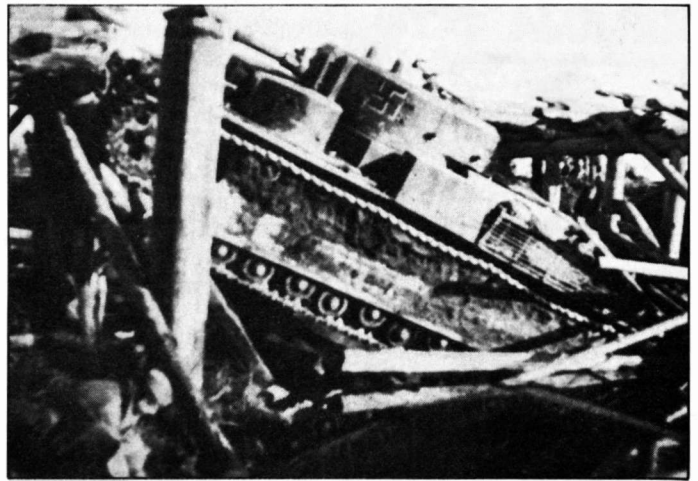
Muuan suomalainen turisti kertoi venäläiselle tuttavalleen syntyneensä Viipurissa, jolloin tämä ihmetteli, kuinka toinen oli päässyt muuttamaan Suomeen ja saanut suomalaisen passin. Turisti tietenkin kertoi Viipurin silloin kuuluneen Suomeen. Viipurissa asuva neuvostokansalainen, ammatiltaan rautatievirkkamies, oli hetken hiljaa ja pamautti sitten vakaumuksen syvällä rintäänään!

– Ei Viipuri ole koskaan kuulunut Suomeen!

Oskari Huhtamäki, veteraanivastustajamme Vantaalta, pistäytyi toimituksessa haluten kiinnittää sotilasviranomaisten huomiota tärkeään asiaan: suomalaiset veteraanit saavat kauniin tammenlehvän sotilaspassin ja rintamaturmuksen avulla, mutta ulkomaalaisilla vapaaehtoisilla ei näitä dokumentteja ole. Hekin ovat kuitenkin ansainneet tämän vähäisen tunnustuksen. – Asia on lehden painoon mennessä saatu järjestyseen ja ulkomaalaiset saavat tammenlehvän sotilasasiamiesten välityksellä.

Ilmari Matinniemi, osoite Kirkkokatu 47, 74700 Kiuruvesi, puhelin 977-537 41, on löytänyt Ilomantsin sodanaikaiselta taistelulentäältä ensisidepakkauksen, jossa on tallella nimi ”Stm. N. Jolanki, 335 . . .” Loput numerot on aika syönyt. Sotamuiston saa omistaja tai hänen omaisensa haltuunsa ottamalla yhteyden Matinniemeen.

Arvatkaapas, löytyykö vielä jostakin tästä Suomenmaasta LOTTA-KANTTII-NI! – Väärin! Kyllä löytyy: Mikkelin Jalkaväkimuseosta! Sitähän pitää ohimennessä vilkaista!

Matti Henttinen Salosta toimi jatkosodassa panssari-vaunuasentajana Mannerheim-ristin ritari Albert Räsänen raskaassa komppaniassa. Hän on lähettänyt toimitukselle nipun hyviä va-

lokuvia, joista kiitokset. Tässä on T-28 eli Postijuna kiipeissä ajettuaan heikolle sillalle Latvian lähellä syksyllä 1941. ”Sietääpä varoa moista!” sanoi Uuden Suomen Ollikin aikoinaan.

Niiilo Ranta Turusta on lähettänyt toimitukselle joukon valokuvia – kiitokset! Joukossa on pari mielenkiintoista kuvaa puna-armeijan elämästä Petroskoissa ennen talvisotaa: toisessa on käynnissä kasarmien suursiivous ja toisessa harjoitellaan tulenjohtoa – mitataan suuntia ja etäisyyksiä, lasketaan ja tähystetään.

Veikko Immonen Riihimäeltä kommentoi lehtemme huhtikuun numerossa olutta Erik Ekholmin juttua Puna-armeija oppi nopeasti huomauttaen, että suomalaisetkin kyllä käyttivät räjähtäviä luoteja, jos sattuivat saamaan niitä sotasaaliiksi. Venäläiset käyttivät niitä runsaasti, muistaa Immonen. – Näin asia varmaankin oli. Missään tapauksessa suomalaiset eivät niitä valmistaneet.

Elli Karvinen, Viipurin tyttöjä, kirjoittelee Tanskanmaalta ja kertoo, että lehtemme numerossa 3/86 sivulla 100 olevassa alemmassa kuvassa on tohtori Lehmannin vieressä hänen paras ystävänsä, silloinen kirurginen sairaanhoitajatar ja nykyinen partiojohtaja Rigmor Jörgensen, jonka luona Elli Karvinen on parhaillaan lomalla. Kiitokset vain tanskalaisille vielä kerran ja terveisiä!

Lehtemme numerossa 7/85 kirjoitti Voitto Mikko-la Stuka-koneiden iskusta Nenäpaloon.

Tapaus liittyi heinäkuun 1941 ankarin taisteluihin Sallan suunnalla. Venäläiset yrittivät tuolloin epätoivostesti lyödä luluistaansa tunkeutuneen suomalaisen 6.Divisioonan. Ankarassa tykistötulessa olivat lankayhteydet pätkinä ja radio oli ainoa toimiva yhteysväline.

JR 12:n komentaja eversti Puroma, peitenimeltään ”Marja”, lähetti komento-paikastaan oheisen hätäsanoman kiireessä selväkielisenä 6.Divisioonan esikuntaan 30.7. kello 02.40. Stukat starttasivat Hanhikosken kentältä kello 11.00 ja pommitus osui hyvin maaliin. JR 12:n jänkäjäkärit olivat tosin jo siihen mennessä torju-

Toivo Kinnunen, Pihtiputaan Alvajärvellä syntynyt avustajamme, pahoittelee muistivirhettä lehtemme numerossa 4/86 olleessa artikkelissaan: komppanian päällikkönä ei tässä vaiheessa olutkaan viitasaarelainen Eero Korhonen, vaan luutnantti A. Hämäläinen, joka kaatui Talin-Ihantalan suurtaistelussa kesällä 1944.

Jalkaväkimuseo Mikkelin kasarmialueella on näkemisen arvoinen laitos, joka esittelee pääasellain historiaa aina vuodesta 1881 nykypäiviin. Näyttelyhuoneita on 15. Museo on muutaman markan pääsymaksuin kesäkauden avoin joka päivä kello 11.00–18.00.

Oheiset kuvat kertovat tasta ja tyylistä. Toisessa kuvassa on tukikohdan päällikkö tarkastuskäynnillä konekivääripesäkkeessä ja toisessa talvisodan parivartio.

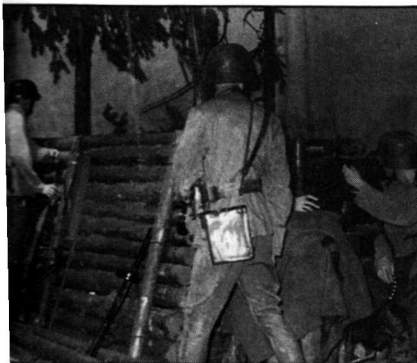
Eiköhän pidetä museo mielessä!

Lähtö (Viestin laatu)		Paikka	
Lähtöaika: JR 12		Klo. 0240	
Viestin-ohjelma: 6DE		Pvm.	
Viestinmäärä		Viestinmäärä yksittäisellä	
Aloit:		Viestinajan nimi (johtajan tai lausemerkin)	
Olli:		Viestin pätevyys	
Kerä:		Klo.	
		Pvm.	

Ls 0240
 pyydä
 äkank
 alome
 hinma
 nstuk
 aanja
 telän
 rjagz
 iame
 memap
 eumon
 l. Puroma tiedotti

* Ei merkitt radio, laatu: eikä viikkonumero.
 Et. Toin kaava, kōm. 218.
 * Ei merkitt salaliittoviestin.

neet hyökkäykset, mutta pommitus rauhoitti joka tapauksessa kummasti tilannetta. Alkuperäinen sanoman lähetyksäavake on säilynyt kenraaliluutnantti Olli Kaakisen ”kotiarkistossa”.

Heikki Sainio Pankakoskelta muistelee graafikko Aleksander Lindebergin hienoa piirroskokoelmaa, josta oli juttua lehtemme tämän vuoden tammikuun numerossa.

Piirroksia oli kaikkiaan 48, kussakin everstiluutnantti Martti Santavuoren teksti. Sainiolla on hallussaan harvinaisuus, jota ei ole edes Sotamuseossa: kyseinen täydellinen sarja saksalaisin teksein.

Juhani Soila Joensuusta on lähettänyt kuvan Huuhanmäen kasarmilla kesällä 1944 pidetystä panssaritorjunnan tykinjohtajakurssista ja pyytää mukana olleita otamaan yhteyttä. Se voi tapahtua vaikkapa toimituksen kautta.

Kiintoisia

Kenttäpostitko

200298461 03 KT07 8612
ILMARI ANIA

MÄKITIE 35 A 3
61300 KJRIKKA

/00

Teuvo Termosen on pitkään koonnut postikortteja ja julkaissutkin aiheesta kaksiosaisen teoksen nimeltään Suomalaisia postikorttitaideita. Hän kertoo kaiken muun ohessa omistavansa 12 mappia sotilasaiheisia kortteja! Siinäpä sitä on taideteos poikineen! Pulmana on tietojen saanti tekijöistä. Julkaisemme tässä muutamia talvi- ja jatkosodan kortteja toivoen, että ne lukijamme, jotka tunnistavat jonkun piirtäjästä, ottaisivat yhteyden Termoseen. Hän haluaisi tieteenkin tietoja muistakin hallussaan olevista kortteista. Asiasta kiinnostuneet pankoot siis toimeksi - Termosen osoite on sotilaallisesti Kypäräkuja 10, 02610 Espoo, puhelin (90) 522 118.

"Hävöittui valkeasti" lomalla ollessaan.

